

Trends in de museumsector

Museum cijfers 2019

Inhoud

Samenvatting	3
0\ Kerncijfers en trends	5
1\ Musea in Nederland	7
2\ Bezoeken	12
3\ Museumkaart	17
4\ Onderwijs	20
5\ Personeel	22
6\ Financiën	27
7\ Afscheid van een tijdperk	35
8\ Colofon	41

Samenvatting

Ook in 2019 steeg het aantal bezoeken aan musea weer, naar 32,6 miljoen. Deze keer kwam de stijging door extra binnenlands bezoek, vooral van jeugd. Toch raakten in 2019 voor het eerst ook grotere musea in de rode cijfers. Ook al stegen eigen inkomsten en een deel van de subsidies, de kosten stegen sneller. Personeel en huisvesting vormen de grootste posten.

In 2020 liep de gegroeide belangstelling voor museumbezoek in 2020 een grote doffer op: eerst daalde het buitenlands toerisme al, en van 13 maart tot en met 31 mei moesten musea dicht. Sindsdien kunnen ze alleen beperkt mensen toelaten. Museumcijfers over heel 2020 zijn er uiteraard nog niet, maar we zien bijvoorbeeld dat het buitenlands museumbezoek in het tweede kwartaal van 2020 bijna compleet is stilgevallen. Het bezoek van Museumkaarthouders daalt in het tweede kwartaal door tijdelijke sluitingen en andere coronamaatregelen met 83%. Het overige binnenlandse museumbezoek daalt nog sterker.

Deze dalingen hebben vanzelfsprekend grote gevolgen voor de musea. Zonder passende steun zal naar schatting over een jaar een kwart van de musea de deuren hebben moeten sluiten. De Museumvereniging zet zich daarom onverminderd in voor steun aan alle 438 musea, ongeacht grootte, type collectie, vestigingsplaats of wijze van financiering.

In deze heftige realiteit presenteert de Museumvereniging de belangrijkste cijfers over het 'normale' jaar 2019.

Groei door meer binnenlands bezoek

In 2019 trekken de 438 musea in totaal 32,6 miljoen bezoeken; 22,5 miljoen binnenlandse bezoeken en ruim 10,0 miljoen buitenlandse bezoeken, per saldo een stijging met 0,7 miljoen ten opzichte van 2018. Deze groei komt volledig voor rekening van het binnenlands bezoek – dat met 0,9 miljoen stijgt. Die stijging bestaat volledig uit toegenomen jeugdbezoek. In 2018 kwam de stijging overigens juist door buitenlandse bezoeken. In 2019 daalt dat licht, met 0,2 miljoen, ondanks een stijging van het aantal buitenlandse toeristen in Nederland. Vooral de grote kunstmusea trekken relatief veel bezoek uit het buitenland.

Museumkaart levert musea € 64 miljoen op

8% van de Nederlandse bevolking bezit een Museumkaart. De Museumkaart is van groot financieel belang voor musea. Het bezoek van Museumkaarthouders levert de musea in 2019 € 64 miljoen op, goed voor 26% van de inkomsten uit entreegelden en 12% van de eigen inkomsten.

400.000 meer bezoeken van Museumkaarthouders

In 2019 brengen Museumkaarthouders 9,3 miljoen museumbezoeken, 0,4 miljoen meer dan in 2018 en gemiddeld 6,7 bezoeken per Museumkaarthouder. De Museumkaart levert al jaren een belangrijke bijdrage aan de groei van het museumbezoek. In 2019 nemen de Museumkaarthouders 29% van het totale museumbezoek voor hun rekening.

Samenvatting

94% van de musea ontvangt bezoek van basisscholen

In 2019 biedt 91% van de musea een of meer educatieve programma's aan. 94% van alle musea ontvangt bezoek van basisscholen en 78% van het voortgezet onderwijs. In 2019 brengen de 2,4 miljoen leerlingen van het basis- en het voortgezet onderwijs in totaal bijna 2,2 miljoen museumbezoeken met school, dat is 35% van het totale jeugdbezoek tot en met 18 jaar in 2019 (6,2 miljoen bezoeken).

Kosten stijgen sneller dan de omzet

De totale omzet van musea is met bijna 1,1 miljard euro in 2019 iets hoger dan in 2018. De eigen inkomsten dragen in 2019 ruim 50% bij aan de omzet. De bijdrage van Rijk, gemeenten, provincies en rijkscultuurfondsen is goed voor de overige 50%. In 2014 was dat nog 55%. De totale kosten van musea zijn in 2019 sneller gestegen dan de omzet: de kosten voor tentoonstellingen, personeel en aankopen vielen hoger uit.

De gezamenlijke musea hebben daardoor in 2019 een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering van 23 miljoen euro (gemiddeld bijna 52.000 euro per museum). In 2019 kampt 47% van de musea met een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering. Zelfs de grote musea schrijven in 2019 gemiddeld rode cijfers, terwijl ze in 2014 nog een fors positief resultaat scoorden.

Werkgelegenheid groeit

De werkgelegenheid bij de 438 musea is in 2019 in totaal met 1.400 personen toegenomen tot bijna 42.000, van wie bijna 28.000 personen (67%) onbetaald als vrijwilliger of stagiair.

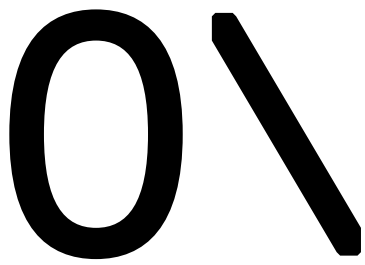
Vrijwel alle musea werken met onbetaalde krachten en 19% van de musea heeft geen personeel in dienst en draait op vrijwilligers en stagiairs.

Tenslotte

Zo'n 17 miljoen inwoners van Nederland kunnen zich in vrijheid laten verrassen en confronteren door museale collecties. Musea verzamelen, bewaren, onderzoeken, interpreteren en presenteren een enorm cultureel kapitaal dat van ons allemaal is. Daarmee vertellen ze aan een groot en divers publiek eigentijdse verhalen over wie we werkelijk zijn en waar we eigenlijk vandaan komen.

Musea zijn plekken van ontmoeting, verbinding en bijzondere ervaringen. Ze bevorderen bovendien reflectie en debat; in musea is 'een leven lang leren' de praktijk. Maar ook aan actuele, maatschappelijke opgaven als kansengelijkheid, de Nederlandse identiteit en een florerende economie leveren musea een overtuigende bijdrage.

Daarom bouwt de Museumvereniging met de musea in een fijnmazig netwerk over ons land aan een blijvende binding van alle Nederlanders met museale collecties. En alleen samen vertellen musea het hele, actuele verhaal van onze steeds veranderende samenleving. Want hoe troostrijk al het online aanbod ook is in tijden van corona, er gaat niets boven de zintuiglijke ervaring van 'de echte ontmoeting' met kunst en erfgoed: een museumbezoek.

Kerncijfers en trends

Kerncijfers 2019

438 Nederlandse musea aangesloten bij de Museumvereniging.

32,6 miljoen museumbezoeken, waarvan 10,0 miljoen bezoeken (31% van het totaal) uit het buitenland.

1,4 miljoen Museumkaarthouders, samen goed voor 9,3 miljoen museumbezoeken (**29%** van het totale aantal bezoeken).

91 museumbezoeken in schoolverband per 100 leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs.

2.256 tijdelijke tentoonstellingen, waarvan 84% in het eigen museum.

Bijna **42.000** in voltijd en deeltijd werkzame personen, van wie twee derde onbetaald als vrijwilliger of stagiair.

1,1 miljard omzet, waarvan de helft eigen inkomsten, en ook **1,1 miljard** euro kosten.

528 miljoen euro aan overheidssubsidies in 2019, ondanks inflatie hetzelfde bedrag als in 2011.

Bijna de helft van de musea kampt met een negatief resultaat uit gewone bedrijfsvoering.

84 miljoen objecten, waarvan 646.000 in bruikleen gegeven aan andere Nederlandse en buitenlandse musea.

Bij tentoonstellingen van uitzonderlijk belang bijna **223 miljoen** euro aan indemniteitsgarantie van het Rijk voor 1.231 buitenlandse bruiklenen met een totale waarde van ruim **3,1 miljard** euro.

Recente trends

Het aantal bezoeken stijgt in 2019 met bijna **0,7 miljoen (2,1%)**.

De groei van het museumbezoek komt in 2019 volledig voor rekening van het toegenomen jeugdbezoek in de vrije tijd, dat met **0,7 miljoen** stijgt.

Het aantal bezoeken van Museumkaarthouders neemt in 2019 met ruim **0,4 miljoen** toe.

De omzet en de kosten van de musea stijgen in 2019 naar een niveau van bijna **1,1 miljard** euro tegen 1,0 miljard euro in 2018.

De overheidssubsidies zijn in 2019 per saldo met **19 miljoen** euro toegenomen, ondanks een daling van de subsidies van het Rijk.

De subsidie per bezoek is tussen 2014 en 2019 met **16%** gedaald.

De eigen inkomsten van musea zijn in 2019 gestegen met **37 miljoen** euro (7,4%), onder meer door hogere inkomsten uit entreegelden, horeca en winkel.

Het aandeel eigen inkomsten van musea is gestegen van **45%** in 2014 tot **50%** in 2019.

Het ziekteverzuim daalt van **4,8%** in 2018 naar **4,6%** in 2019.

Verwachtingen voor 2020

8,7 miljoen museumbezoeken, 23,9 miljoen minder dan in 2019.

234 miljoen eigen inkomsten, een daling van 302 miljoen euro ten opzichte van 2019.

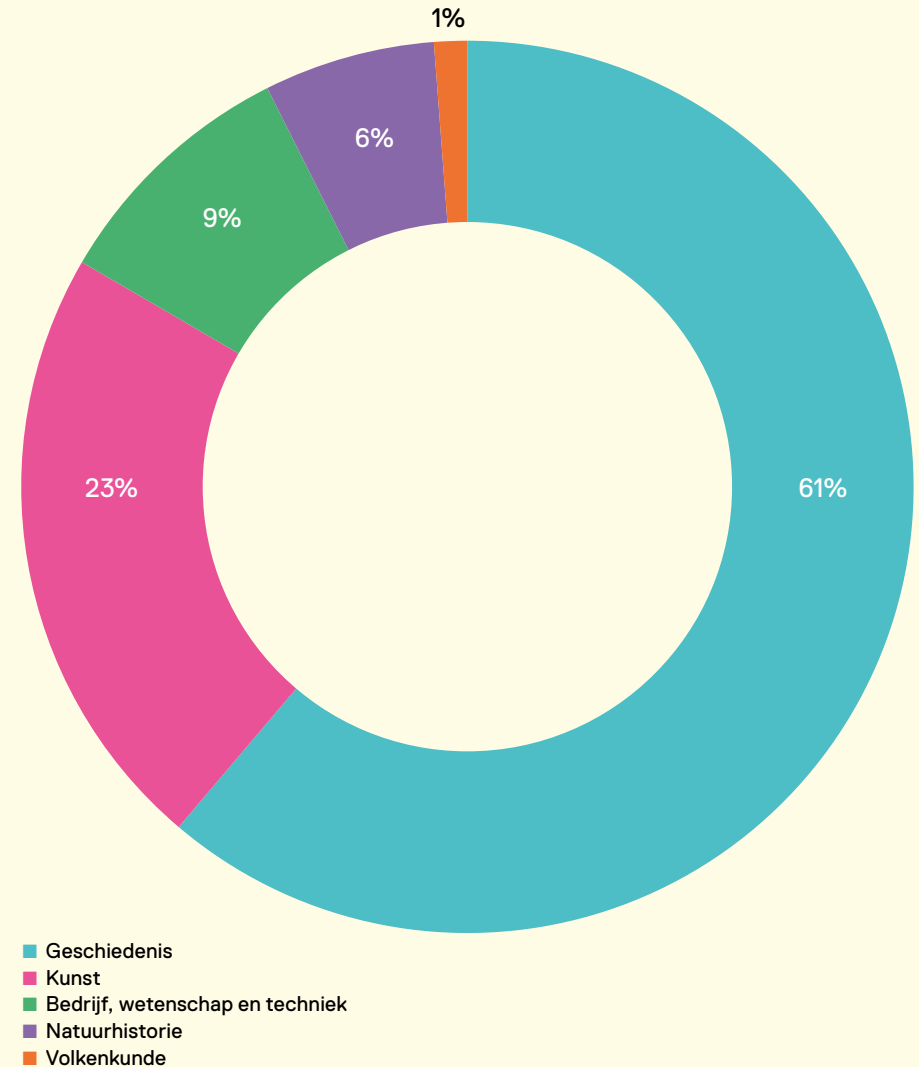
Musea in Nederland

Musea naar type collectie

In 2019 zijn 438 Nederlandse musea aangesloten bij de Museumvereniging. De musea hebben verschillende typen collecties. Sommige musea hebben meerdere typen verzamelingen, zoals kunst en geschiedenis, of wetenschap en natuur. De meeste musea (61%) beschouwen zichzelf als een geschiedenismuseum. Dit is veruit de grootste groep musea, maar in termen van omzet en bezoeken zijn het kleinere musea (tabel 1.1).

De geschiedenismusea nemen in 2019 42% van het museumbezoek, 37% van het Museumkaartbezoek en 37% van de museale omzet voor hun rekening. Het aantal bezoeken en de omzet van geschiedenismusea zijn ten opzichte van 2018 licht gedaald, ondanks een stijging van het aantal geschiedenismusea in 2019. Daardoor is ook hun aandeel in het totale museumbezoek en de totale museale omzet in 2019 licht afgenomen.

Figuur 1.1: Musea naar type collectie, 2019
(aandelen musea in %)

Ook het aantal kunstmusea is in 2019 gestegen. Daardoor is nu 23% van de musea een kunstmuseum. Het betreft relatief grote musea, samen goed voor 47% van de museale omzet, 43% van het museumbezoek en 48% van het Museumkaartbezoek. Kunstmusea nemen een steeds groter deel van het museumbezoek en de museale omzet voor hun rekening. De kleinste groep musea bestaat uit volkenkundige musea. Het gaat om 1% van de musea met samen 3% van de museale omzet en 2% van het museumbezoek.

Tabel 1.1: Musea naar type collectie, omzet en bezoek, 2019*

	Aantal musea	Aandelen musea (in %)	Omzet (x 1 mln. euro)	Aandelen omzet (in %)	Bezoeken (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)
Geschiedenis	265	61	393	37	13.691	42
Kunst	102	23	504	47	13.988	43
Bedrijf, wetenschap en techniek	39	9	69	6	2.560	8
Natuurhistorie	26	6	67	6	1.834	6
Volkenkunde	6	1	32	3	490	2
Totaal	428	100	1.014	100	31.883	100

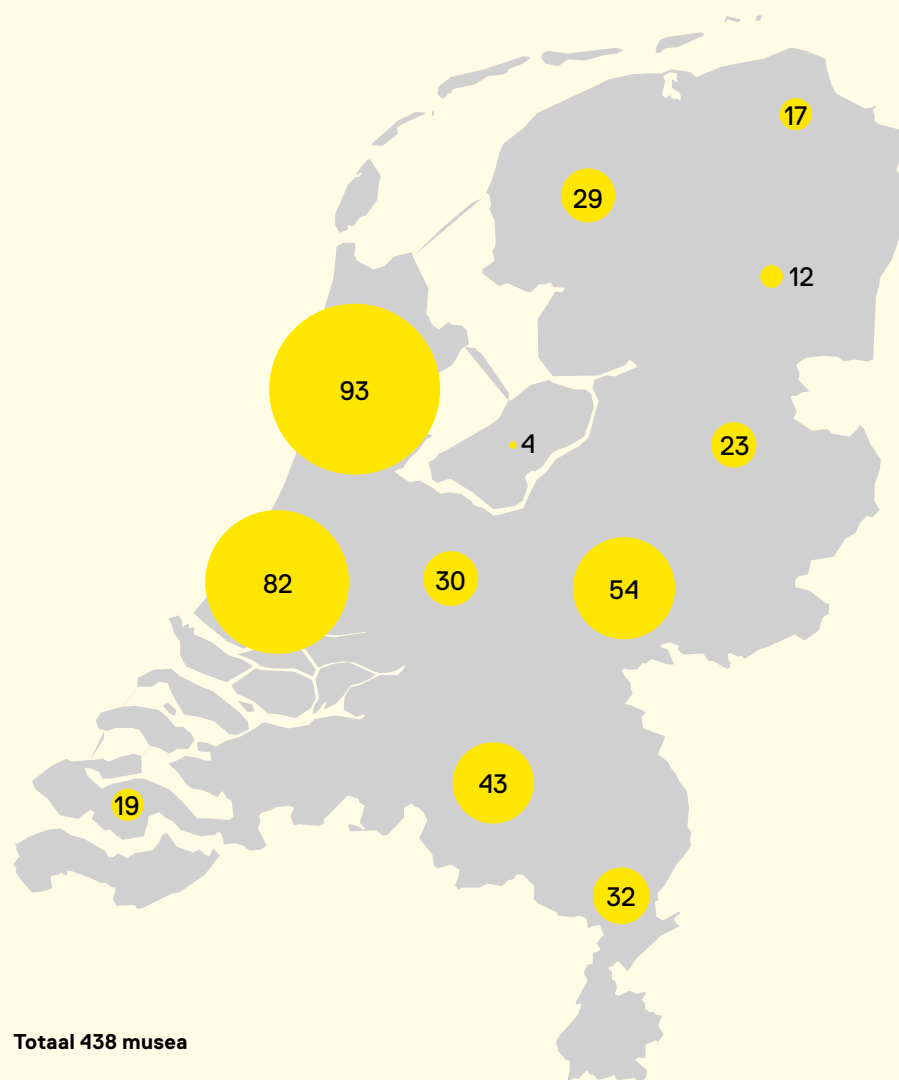
* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Regionale spreiding musea

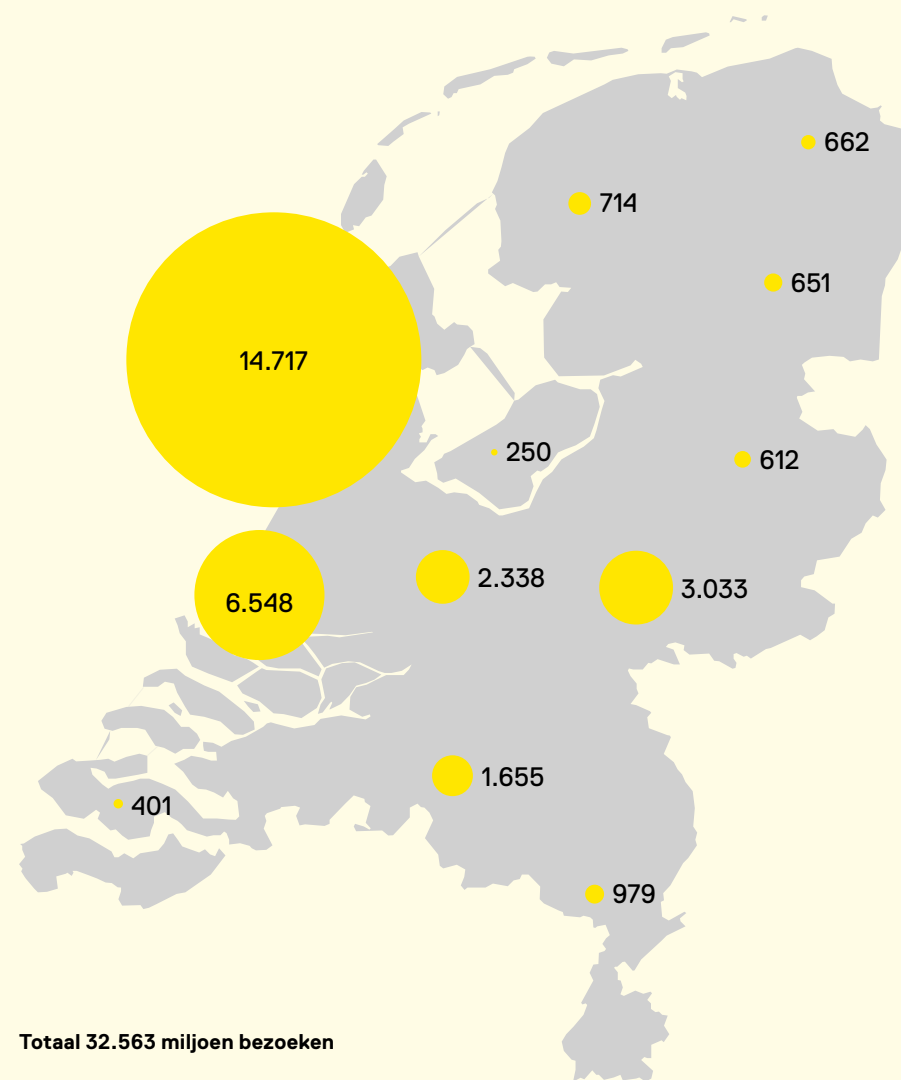
Noord-Holland telt de meeste musea en de meeste museumbezoeken (tabel 1.2). Vooral de musea in de Amsterdamse regio trekken veel bezoek. Qua aantallen bezoeken bestaat – ook in 2019 – de gehele top 5 uit musea in deze regio, met samen meer dan 7 miljoen bezoeken. Qua aantallen bezoeken volgen – na Noord-Holland – Zuid-Holland en Gelderland. Noord-Holland en Zuid-Holland zijn in 2019 samen goed voor ruim 21 miljoen bezoeken, bijna twee derde van het totale museumbezoek.

In alle provincies zijn geschiedenismusea de meest voorkomende musea (figuur 1.3). Het aandeel van dit type musea in het totaal per provincie loopt uiteen van 45% (ZuidHolland) tot 100% (Flevoland). Flevoland en Drenthe tellen in verhouding weinig of geen kunstmusea. Musea voor bedrijf, wetenschap en techniek vinden we vooral in Drenthe, Noord-Holland en Zuid-Holland. In Zeeland en Friesland zijn relatief veel musea voor natuurhistorie.

Figuur 1.2a: Spreiding van aantal musea over de provincies, 2019

Figuur 1.2b: Spreiding van aantal bezoeken (x1.000) over de provincies, 2019*

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

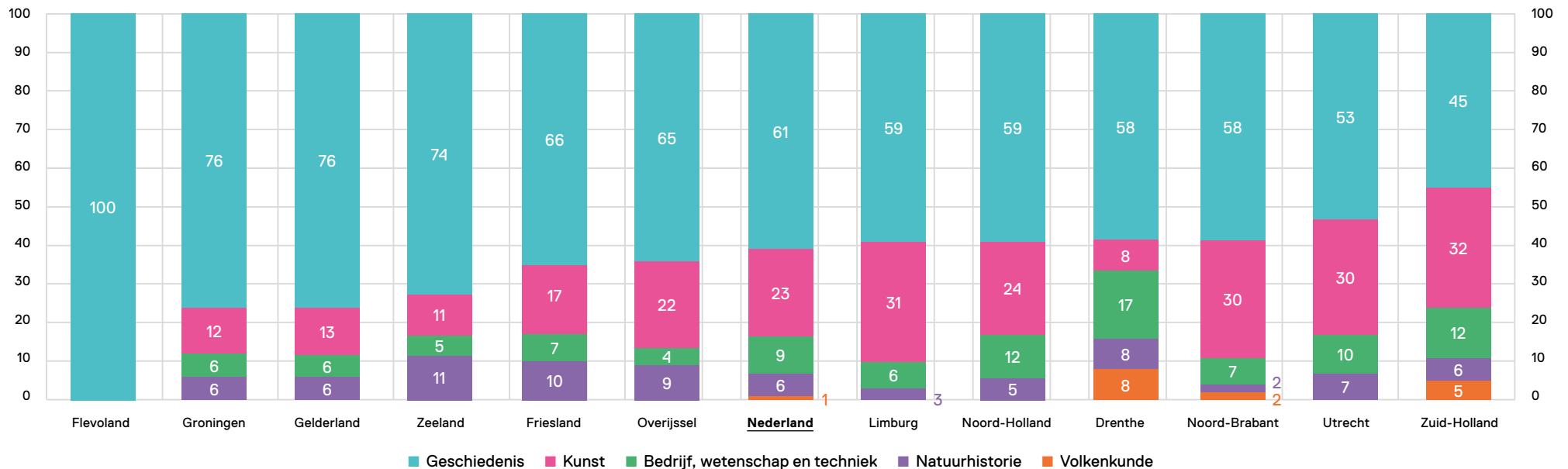
1\ Musea in Nederland

De grootte van musea loopt sterk uiteen, evenals de spreiding naar grootte over het land (figuur 1.4). In de provincies Friesland, Groningen en Zeeland treffen we verhoudingsgewijs de meeste kleine musea met een omzet tot 400.000 euro aan (63% van de musea of meer).

De provincies Flevoland, Zuid-Holland en Utrecht tellen relatief de minste kleine musea, beduidend minder dan het Nederlandse gemiddelde (50%). In Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht zijn relatief veel grote musea

met een omzet van 3,2 miljoen euro en meer (23 à 27% van de musea). In Flevoland bevindt zich geen groot museum. De provincies Groningen, Friesland, Drenthe en Zeeland tellen slechts één groot museum. Middelkleine musea – met een omzet tussen 400.000 en 800.000 euro – komen verhoudingsgewijs veel voor in Groningen, Flevoland en Noord-Brabant. De provincie Flevoland telt relatief veel middelgrote musea (met een omzet tussen 800.000 en 3,2 miljoen euro).

Figuur 1.3: Musea naar type collectie per provincie, 2019 (aandelen per provincie in %)

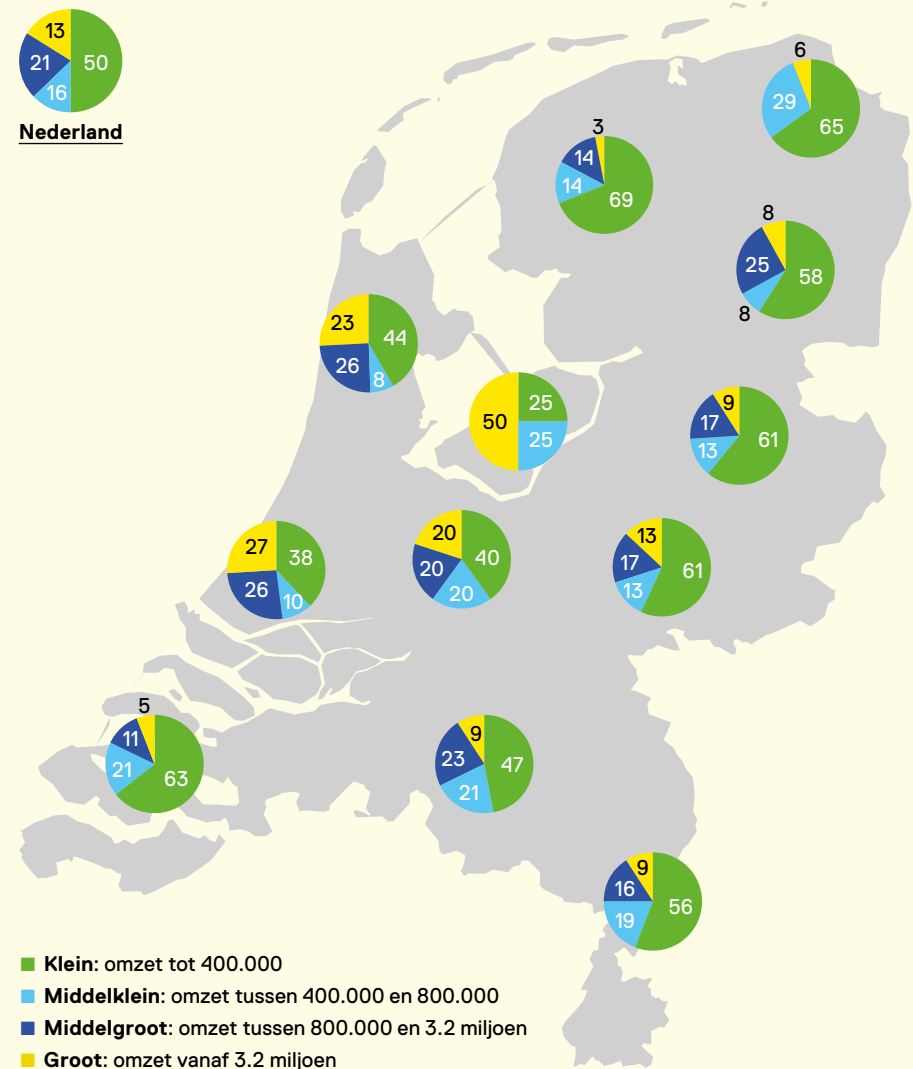

Tijdelijke tentoonstellingen

In 2019 hebben 393 musea (90% van de musea) tijdelijke tentoonstellingen georganiseerd. Samen hielden zij in 2019 2.256 tentoonstellingen, waarvan 84% in het eigen museum. In 2014 waren dat er nog 1.968, waarvan 89% in het eigen museum. De overige tentoonstellingen werden elders in Nederland of in het buitenland gehouden. Vergeleken met 2018 is het aantal tijdelijke tentoonstellingen in 2019 licht gestegen (met 1,6%).

Acht musea hebben in 2019 bij tentoonstellingen van uitzonderlijk belang een beroep gedaan op de indemniteitsgarantie van het Rijk. Het gaat in dat jaar om 1.231 buitenlandse bruiklenen met een gezamenlijke waarde van ruim 3,1 miljard euro, waarvoor het Rijk een garantie van bijna 223 miljoen euro heeft afgegeven. Dat is een aanzienlijk lager garantiebedrag dan in 2014, toen het Rijk bij 362 buitenlandse bruiklenen garant stond voor een totaalbedrag van 615 miljoen euro.

Figuur 1.4: Musea naar grootteklasse per provincie, 2019 (aandelen musea per provincie in %)

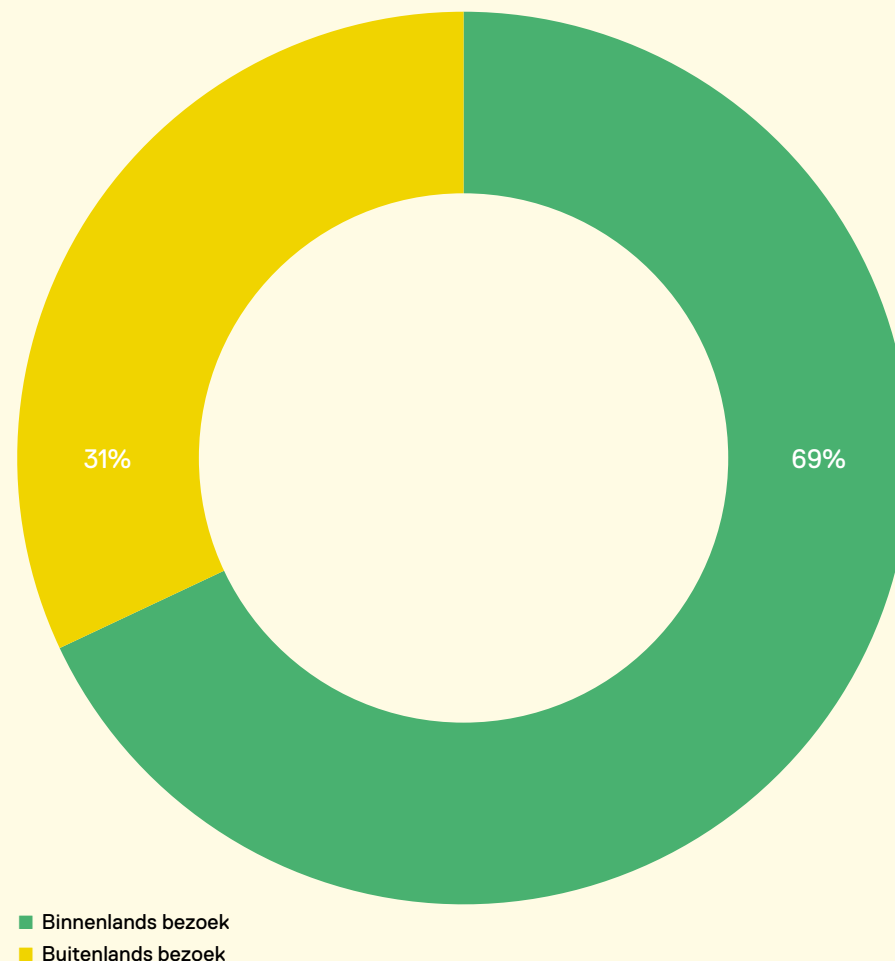
21

Bezoeken

Geografische herkomst van het museumbezoek

In 2019 trekken de 438 musea in totaal 32,6 miljoen bezoeken, bestaande uit 22,5 miljoen binnenlandse bezoeken en ruim 10,0 miljoen buitenlandse bezoeken. Per saldo is het totale museumbezoek met bijna 0,7 miljoen (2,2%) toegenomen ten opzichte van 2018. Deze groei komt dit jaar volledig voor rekening van het binnenlands bezoek, dat met 0,9 miljoen stijgt. Daar staat tegenover dat het buitenlandse bezoek aan musea in 2019 met 0,2 miljoen daalt, ondanks een stijging van het aantal buitenlandse toeristen in Nederland. Daardoor is het aantal museumbezoeken per buitenlandse toerist afgenomen van 0,55 in 2018 naar 0,50 in 2019. Het aandeel van het binnenlands bezoek stijgt in 2019 naar 69% (figuur 2.1). Dat gaat ten koste van het aandeel van het buitenlandse bezoek. Dat neemt niet weg dat het aantal buitenlandse museumbezoeken na 2015 sneller is gegroeid dan het aantal binnenlandse museumbezoeken (figuur 2.2). Vooral de grote kunstmusea trekken relatief veel bezoek uit het buitenland.

Figuur 2.1: Geografische herkomst van het museumbezoek, 2019 (aandelen bezoeken in %)

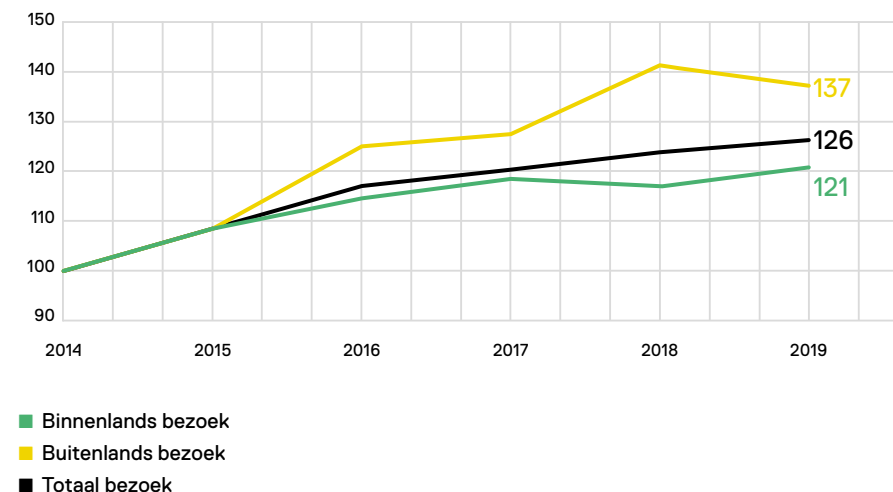

2\ Bezoeken

Het totale aantal museumbezoeken blijft stijgen, hoewel het stijgingstempo na 2016 iets afzwakt (figuur 2.2). Tussen 2014 en 2019 is het museumbezoek in totaal met 26% (4,7% per jaar) toegenomen. Dat komt vooral door de sterke stijging van het buitenlandse bezoek dat de afgelopen vijf jaar met 37% (6,6% per jaar) is toegenomen. De groei van het binnenlands bezoek met in totaal 21% (3,9% per jaar) blijft daarbij achter.

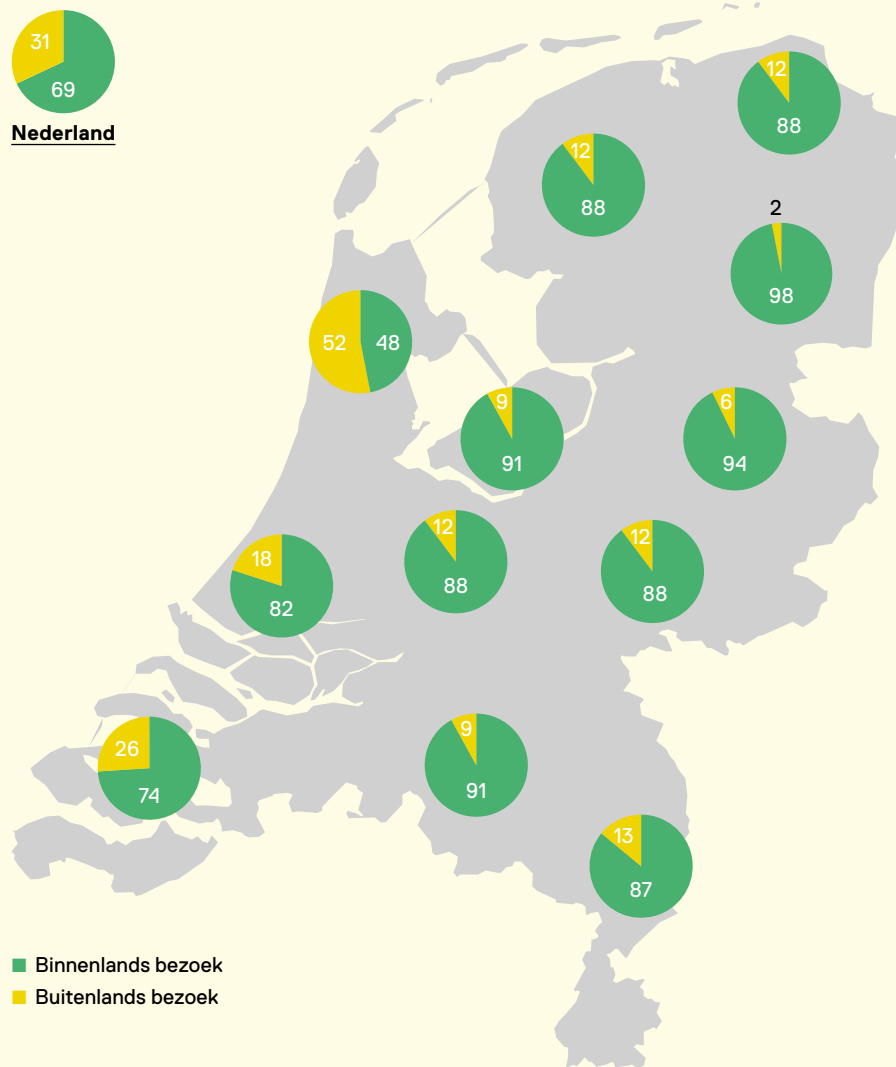
In alle provincies – op Noord-Holland na – bestaat het leeuwendeel van het museumbezoek uit binnenlands bezoek (figuur 2.3). Dat geldt het sterkst voor Drenthe, Overijssel, Noord-Brabant en Flevoland, waar meer dan 90% van het bezoek uit binnenlands bezoek bestaat. Het spiegelbeeld hiervan is dat musea in deze provincies nauwelijks buitenlands bezoek ontvangen.

Figuur 2.2: Trends in het aantal binnenlandse en buitenlandse museumbezoeken, 2014-2019
(indexcijfers met 2014 = 100)

2\ Bezoeken

Figuur 2.3: Geografische herkomst van het museumbezoek per provincie, 2019
(aandelen per provincie in %)

In Noord-Holland is de situatie geheel anders. Daar bestaat het museumbezoek voor 52% uit buitenlands bezoek. Het grote aantal buitenlandse museumbezoeken in Noord-Holland zorgt ervoor dat op nationaal niveau 31% van het aantal bezoeken voor rekening komt van het buitenlands bezoek. Naast Noord-Holland ontvangen ook Zeeland en Zuid-Holland naar verhouding veel buitenlands museumbezoek (26% en 18%).

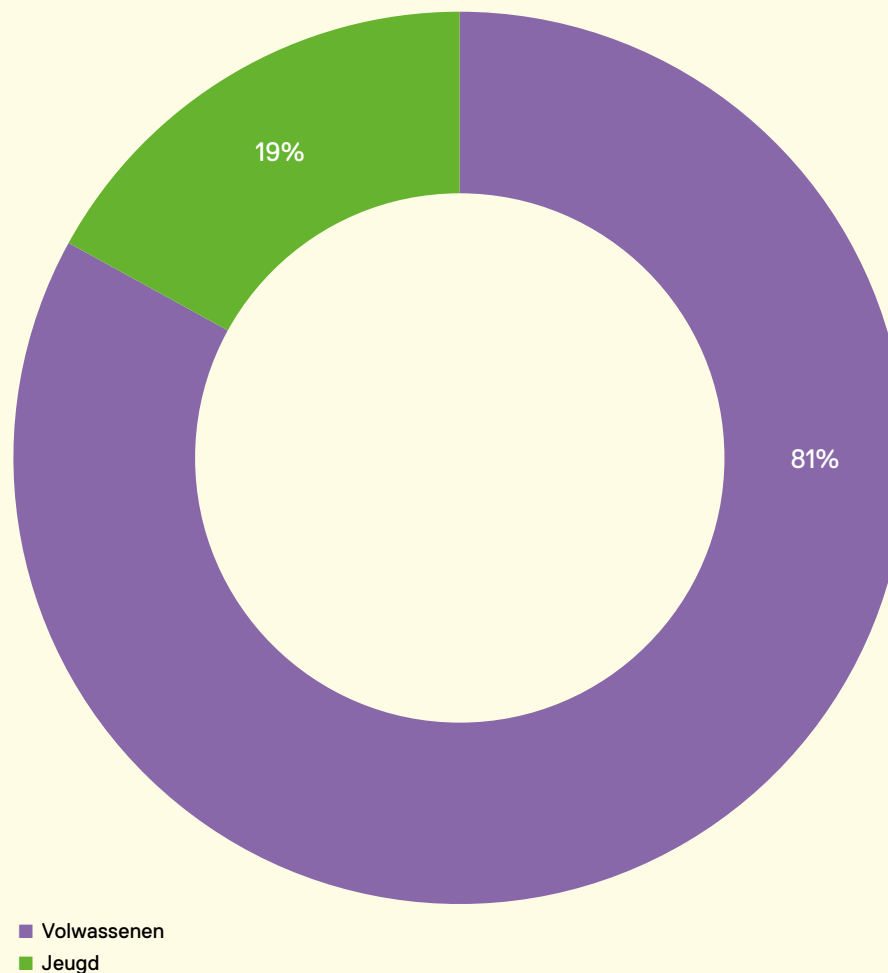
Museumbezoek van jeugd en volwassenen

Van het totale aantal museumbezoeken van 32,6 miljoen in 2019 komen er 6,2 miljoen (19%) voor rekening van de jeugd tot en met 18 jaar (tabel 2.1). Volwassenen zijn goed voor de resterende 26,3 miljoen bezoeken (81%). De groei van het museumbezoek komt in 2019 volledig voor rekening van het toegenomen jeugdbezoek.

Tabel 2.4: Museumbezoek van jeugd en volwassenen, 2019

Aantal bezoeken	Bezoeken (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)
Jeugd (t/m 18 jaar)	6.232	19
Volwassenen	26.331	81
Totaal	32.563	100

Figuur 2.4: Museumbezoek van jeugd en volwassenen, 2019 (aandelen in %)

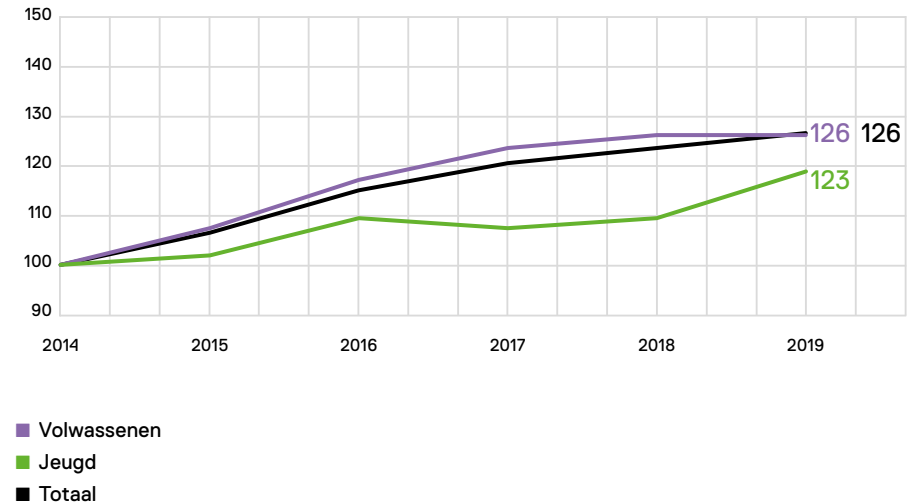

2\ Bezoeken

Het aantal bezoeken van volwassenen is tussen 2014 en 2019 in totaal met ruim 26% (4,7% per jaar) gegroeid (figuur 2.5). Dat is bijna vergelijkbaar met de groei van het totale museumbezoek, omdat volwassenen het merendeel van de bezoeken afleggen.

Het aantal jeugdbezoeken stijgt door de daling van het aantal jeugdigen in de bevolking op de lange termijn weliswaar minder snel dan het aantal bezoeken van volwassenen, maar groeit in 2019 vooral door meer bezoek in de vrije tijd met maar liefst 0,7 miljoen (11,7%). In totaal neemt het jeugdbezoek tussen 2014 en 2019 toe met 23% (4,2% per jaar). De helft van die toename vindt plaats in 2019.

Figuur 2.5: Trends in het aantal museumbezoeken van jeugd en volwassenen, 2014-2019
(indexcijfers met 2014 = 100)

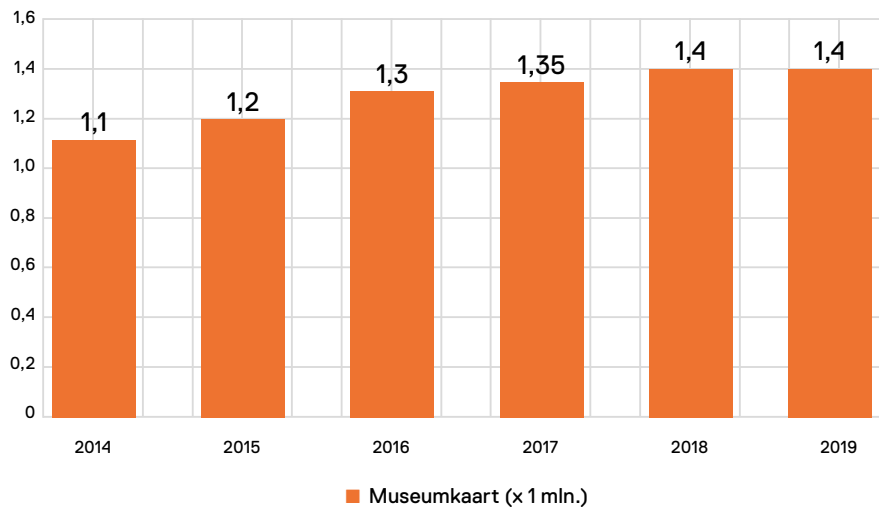
3\

Museumkaart

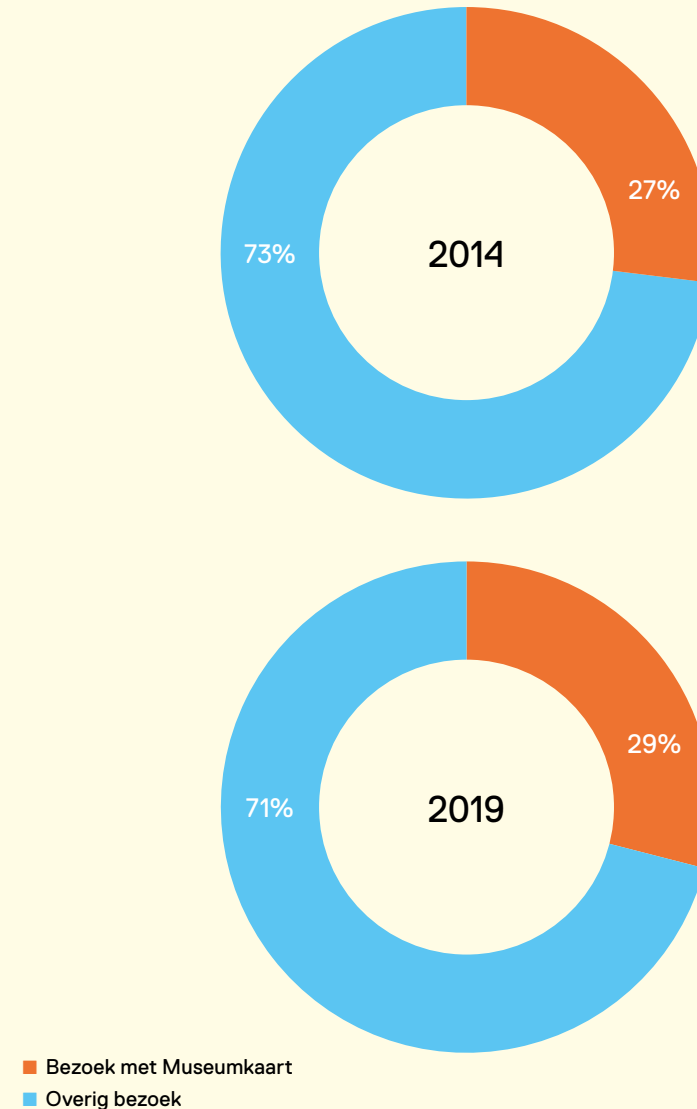
Museumkaarthouders van groot belang

Het aantal Museumkaarthouders is evenals het totale museumbezoek sterk gegroeid tussen 2014 en 2019: van 1,1 miljoen kaarthouders in 2014 tot 1,4 miljoen in 2019 (zie figuur 3.1), een groei van meer dan 25%. Inmiddels bezit ruim 8% van de Nederlandse bevolking van 5 jaar en ouder een Museumkaart.

Figuur 3.1: Trends in het aantal Museumkaarthouders, 2014-2019 (aantallen x 1 mln.)

Figuur 3.2: Bezoeken met de Museumkaart en overige bezoeken, 2014-2019

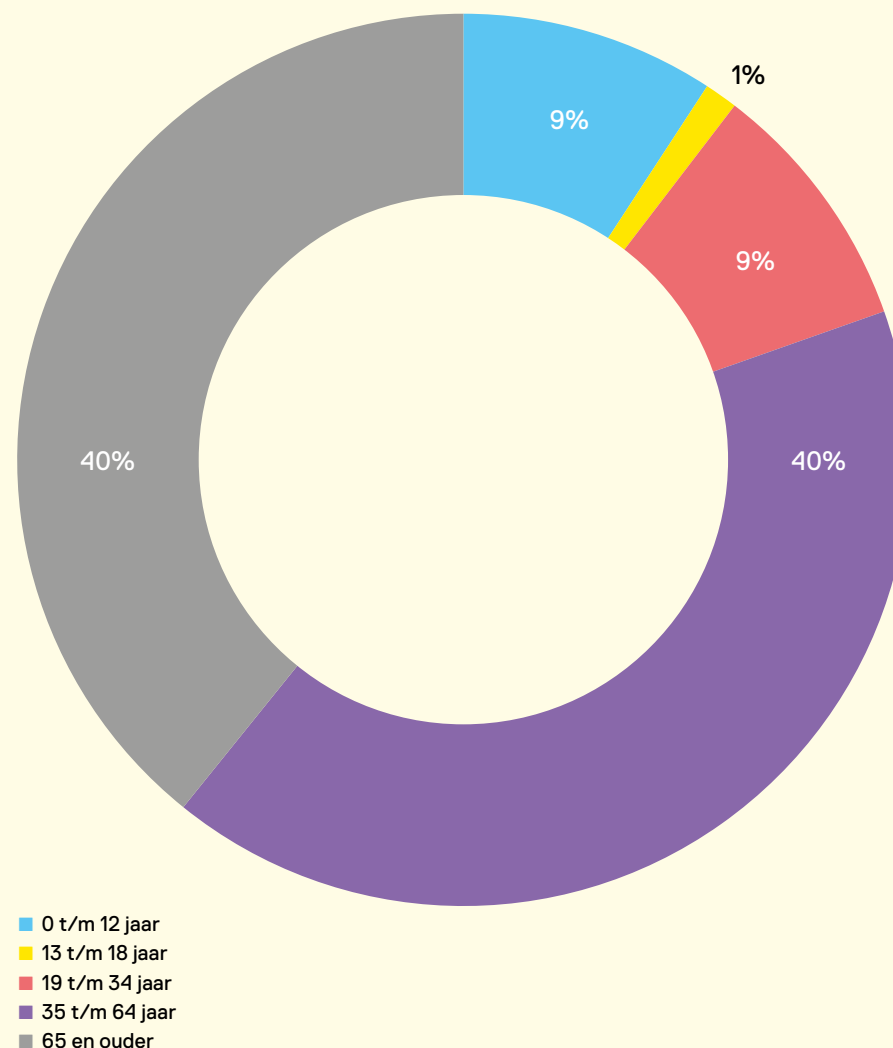
3\ Museumkaart

De Museumkaart is van groot financieel belang voor musea. Musea ontvangen in 2019 voor een bezoek van een Museumkaarthouder een vergoeding van 62% van de gemiddelde toegangsprijs van het vol betalend bezoek. Het bezoek van Museumkaarthouders levert de musea in 2019 64 miljoen euro op; dit bedrag is goed voor 26% van de inkomsten uit entreegelden en 12% van de eigen inkomsten.

Bezoek van Museumkaarthouders

In 2019 brengen Museumkaarthouders 9,3 miljoen museumbezoeken, ruim 0,4 miljoen meer dan in 2018. Dat is gemiddeld 6,7 bezoeken per Museumkaarthouder. De Museumkaart levert een belangrijke bijdrage aan de groei van het museumbezoek. In 2014 namen de Museumkaarthouders 27% van het totale museumbezoek voor hun rekening (figuur 3.2). In 2019 is dat aandeel opgelopen tot 29% doordat het aantal bezoeken van Museumkaarthouders tussen 2014 en 2019 sterker is gestegen dan het aantal overige binnenlandse en buitenlandse bezoeken. In totaal zijn Museumkaarthouders in de periode 2014-2019 goed voor 58% van de groei van het binnenlandse museumbezoek.

Figuur 3.3: Leeftijdsofbouw van het bezoek van Museumkaarthouders, 2019 (aandelen bezoeken in %)

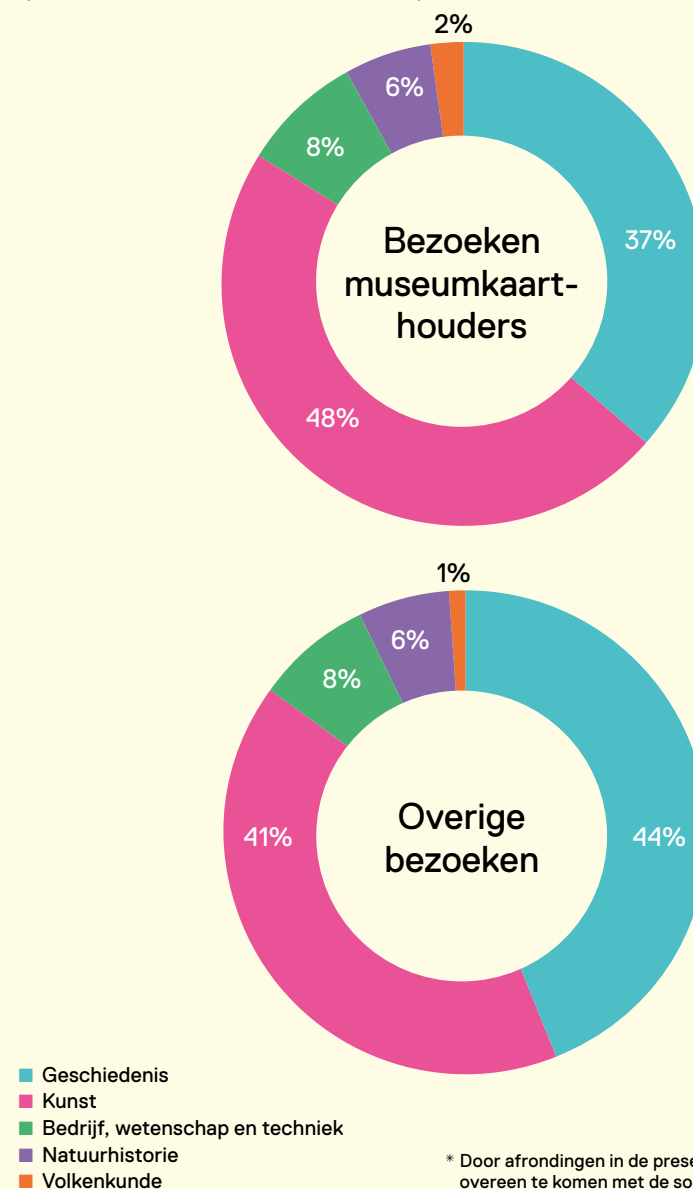

3\ Museumkaart

Volwassenen vanaf 35 jaar maken relatief veel gebruik van de Museumkaart. Zij nemen in 2019 80% van het bezoek van Museumkaarthouders voor hun rekening (figuur 3.3). Daarmee is hun aandeel in het bezoek beduidend groter dan hun aandeel in de Nederlandse bevolking (bijna 60%). Kinderen, jongeren en jongvolwassenen zijn ondervertegenwoordigd in het bezoek van Museumkaarthouders. Bij kinderen en jongeren komt dat onder meer doordat veel musea hen gratis toegang bieden.

Museumkaarthouders gaan vooral naar kunstmusea (48%), gevolgd door musea voor geschiedenis (37%). Bij het overige binnenlandse en buitenlandse museumbezoek zijn de verhoudingen omgekeerd (figuur 3.4). Niet-kaarthouders bezoeken vooral geschiedenis-musea (44%) en in iets mindere mate kunstmusea (41%).

Figuur 3.4: **Bezoeken met de Museumkaart versus de overige bezoeken naar type museum, 2019** (aandelen bezoeken in %)*

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

4\

Onderwijs

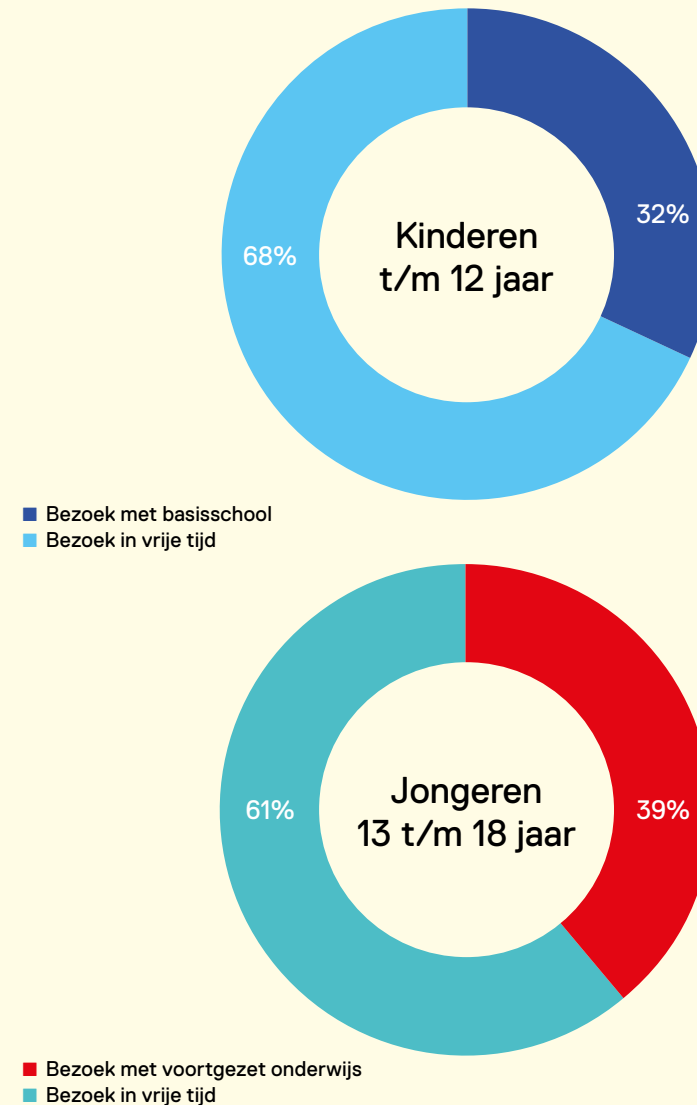
Bijna 2,2 miljoen museumbezoeken met school

De meeste musea investeren in een gedifferentieerd educatief aanbod voor kinderen in verschillende leeftijdsgroepen en voor andere specifieke doelgroepen. In 2019 biedt 91% van de musea een of meer educatieve programma's aan. Van het museum personeel vervult 9% educatieve taken. In 2019 ontvangt 94% van alle musea bezoek van basisscholen en 78% bezoek van het voortgezet onderwijs.

In 2019 brengen de 2,4 miljoen leerlingen van het basis- en het voortgezet onderwijs in totaal bijna 2,2 miljoen museumbezoeken met school (tabel 4.1); dat is 35% van het totale jeugdbezoek tot en met 18 jaar in 2019 (6,2 miljoen bezoeken). Gemiddeld worden 91 schoolbezoeken per 100 leerlingen afgelegd.

In het voortgezet onderwijs zorgt het bezoek in schoolverband in 2019 voor 39% van het totale bezoek van jongeren (13 t/m 18 jaar). Dat komt neer op 106 schoolbezoeken per 100 leerlingen. In het voortgezet

Figuur 4.1: Museumbezoek in schoolverband en jeugdbezoek in de vrije tijd, 2019 (aandelen in %)

4\ Onderwijs

onderwijs is het aandeel van het schoolbezoek beduidend hoger dan in het basisonderwijs, waar het schoolbezoek 32% van het totale bezoek van kinderen t/m 12 jaar voor haar rekening neemt (figuur 4.1). Per 100 leerlingen in het basisonderwijs worden 82 schoolbezoeken afgelegd. Kinderen t/m 12 jaar brengen in hun vrije tijd vaker een bezoek dan jongeren van 13 t/m 18 jaar.

In 2019 is het aantal museumbezoeken in schoolverband per saldo licht gegroeid: 18.000 meer bezoeken (0,8%) dan in 2018. Dit is het saldo van een stijging met 65.000 bezoeken in het basisonderwijs (5,8%), waarvan circa een derde aan het Rijksmuseum, en een daling van 47.000 bezoeken in het voortgezet onderwijs (4,4%).

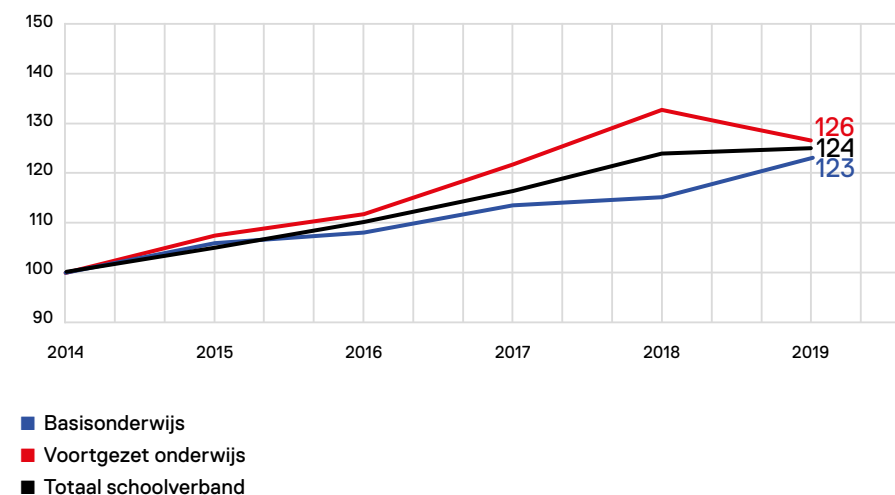
Tabel 4.1: Museumbezoek in schoolverband en jeugdbezoek in de vrije tijd, 2019*

Hoofd-financier	Bezoeken t/m 12 jaar (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)	Bezoeken 13 t/m 18 jaar (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)	Bezoeken t/m 18 jaar (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)
In schoolverband	1.171	32	1.015	39	2.186	35
In vrije tijd	2.489	68	1.557	61	4.046	65
Totaal kinderen	3.660	100	2.572	100	6.232	100

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Tussen 2014 en 2019 is het bezoek in schoolverband in totaal met 24% (4,5% per jaar) gestegen, ondanks een daling van het aantal leerlingen met 3,5% (figuur 4.2). De totale stijging van het aantal schoolbezoeken is vergelijkbaar in het basisonderwijs (23%) en het voortgezet onderwijs (26%), hoewel de ontwikkeling van het bezoek van beide schooltypen in 2019 tegengesteld is.

Figuur 4.2: Trends in het aantal museumbezoeken in schoolverband, 2014-2019
(indexcijfers met 2014 = 100)

5\

Personeel

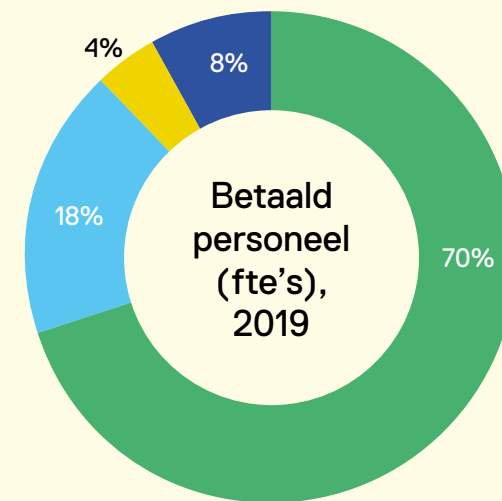
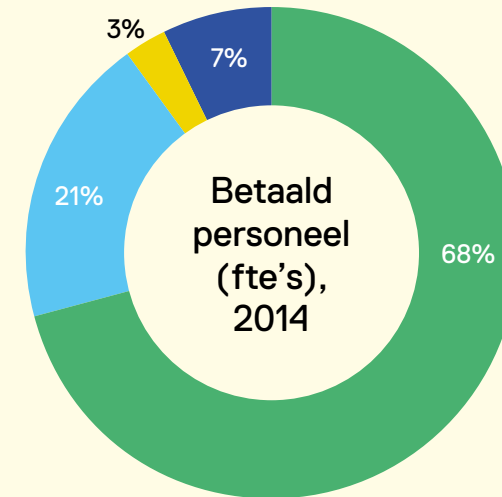
Meer betaald personeel

Samenstelling van het personeel

De werkgelegenheid bij de 438 musea is in 2019 in totaal met 1.400 personen toegenomen tot bijna 42.000, van wie bijna 28.000 personen (67%) onbetaald als vrijwilliger of stagiair. Vrijwel alle musea werken met onbetaalde krachten. Bijna 19% van de musea heeft geen personeel in dienst en draait primair op vrijwilligers en stagiairs.

Het aantal betaalde banen bij musea is in 2019 met ruim 500 gestegen tot 7.800 fte's. De totale personeelssterkte (betaald en onbetaald) is in 2019 met bijna 800 toegenomen tot 10.600 fte's. Musea hebben de afgelopen jaren meer personeel in vaste dienst aangenomen en minder in tijdelijke dienst. Daardoor is het aandeel van het personeel in vaste dienst in het *betaalde* personeel gestegen van 68% in 2014 naar 70% in 2019 (figuur 5.1).

Figuur 5.1: Samenstelling van het betaalde personeel, 2014-2019*

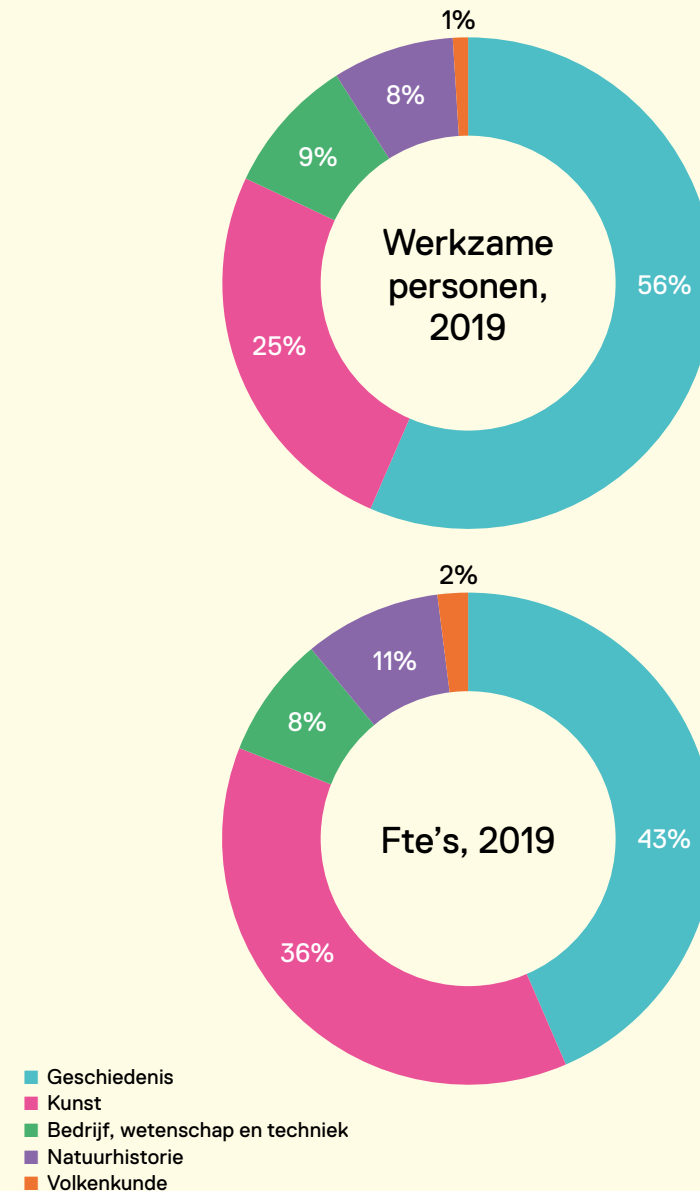
- Vaste dienst
- Tijdelijke dienst
- Freelancers
- Overige bezoldigden

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

5\ Personeel

Vrijwilligers en stagiairs verrichten hun werkzaamheden in de regel in deeltijd en soms gedurende een deel van het jaar. Daardoor tellen ze gemeten in fte's veel minder zwaar mee dan in werkzame personen. Dat heeft tot gevolg dat musea met relatief veel onbetaalde krachten of met ander personeel in deeltijd minder zwaar meetellen in de werkgelegenheid gemeten in fte's. Dat is het duidelijkst te zien bij de geschiedenismusea (56% van de werkzame personen versus 43% van de fte's). Voor de kunstmusea geldt juist het omgekeerde: 25% van de werkzame personen versus 36% van de fte's (figuur 5.2).

Figuur 5.2: Musea naar werkzame personen en fte's, 2019 (aandelen per type museum)

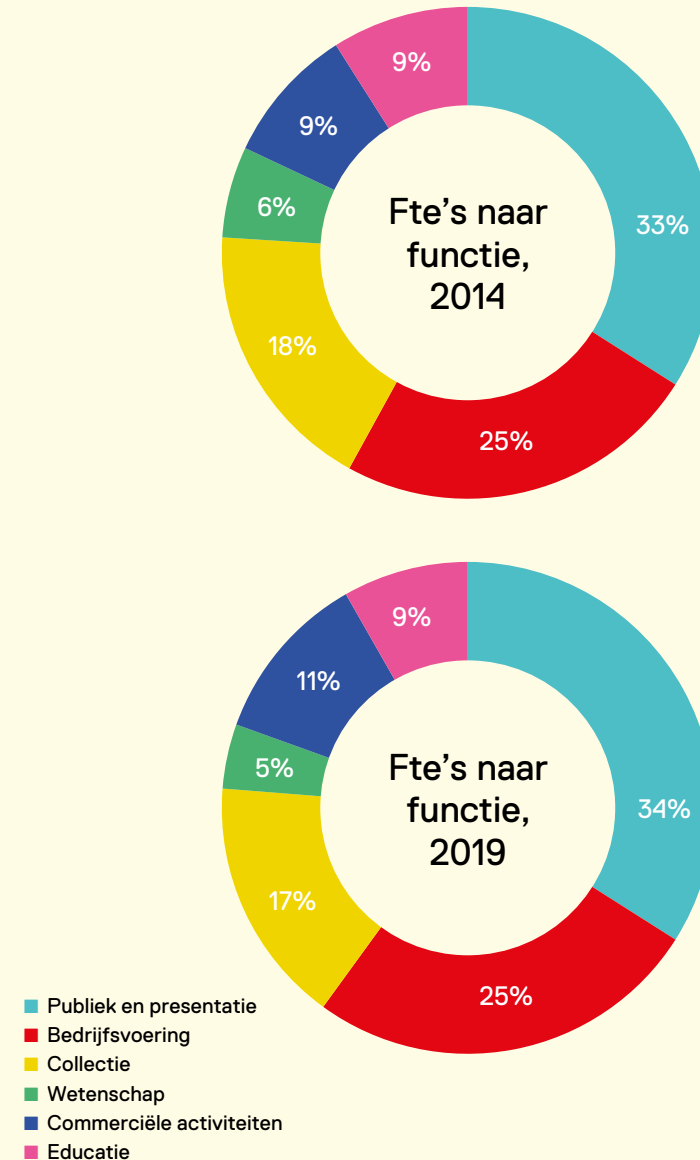

5\ Personeel

Functieverdeling

Tussen 2014 en 2019 is de personeelssterkte in totaal met ruim 1.200 fte's (13%) toegenomen. De verdeling van het personeel over de verschillende functies is in de tijd beperkt veranderd (figuur 5.3). De belangrijkste veranderingen zijn ten eerste dat een groter deel van het personeel zich bezighoudt met commerciële activiteiten, en publieks- en presentatieactiviteiten, en ten tweede dat dit deels ten koste is gegaan van de personeelsinzet voor de collectie en wetenschappelijk onderzoek daarnaar.

Figuur 5.3: Functieverdeling van het personeel, 2014-2019 (fte's in %)

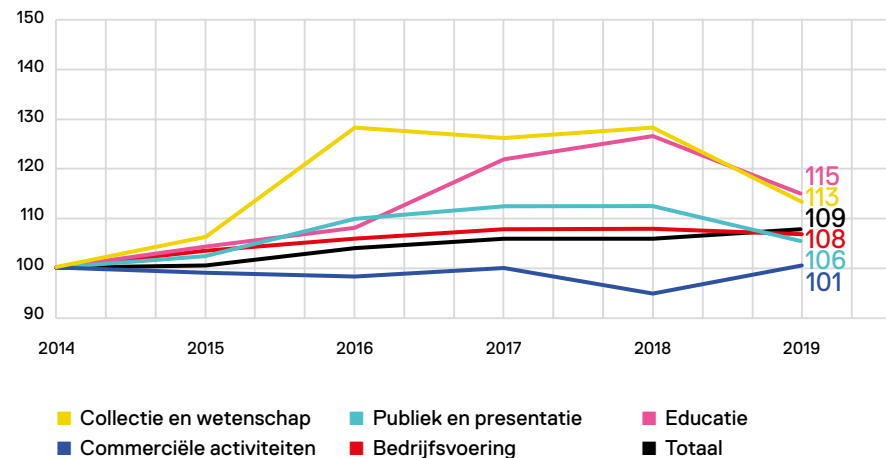

Werkdruk en ziekteverzuim

Tussen 2014 en 2019 is de geschatte werkdruk van het museum personeel over de hele linie per saldo gestegen (figuur 5.3). Voor het totale personeel bedraagt de stijging van de werkdruk in die periode 9% (1,6% per jaar). In 2019 neemt de werkdruk door de toegenomen personeelsinzet licht af ten opzichte van 2018, behalve bij de commerciële activiteiten. De verminderde werkdruk komt ook tot uiting in een lichte daling van het ziekteverzuim van 4,8% in 2018 naar 4,6% in 2019.

De ontwikkeling van de werkdruk loopt uiteen bij de verschillende functiecategorieën. De werkdruk is het sterkst gestegen bij het personeel dat zich bezighoudt met educatietaken en met de collectie en wetenschappelijk onderzoek daarnaar. Bij dat personeel stijgt de werkdruk per saldo met 13 à 15%. Dit komt doordat zowel het aantal schoolbezoeken als de omvang van de collectie en het bruikleenverkeer sterker zijn toegenomen dan de personeelssterkte van de bijhorende functies. Bij de overige functies stijgt de werkdruk minder dan gemiddeld.

Figuur 5.4: Trends in de geschatte werkdruk bij verschillende functiecategorieën, 2014-2019 (indexcijfers met 2014 = 100)

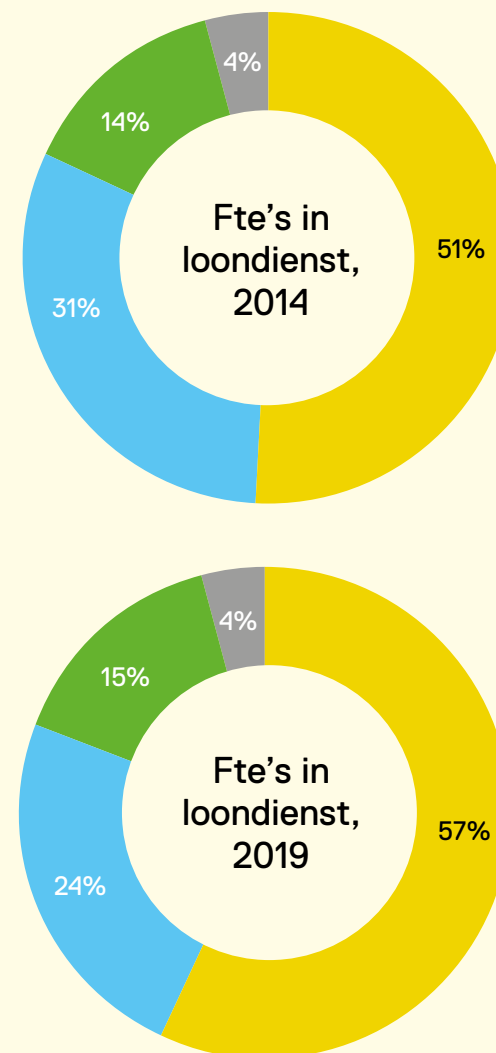

Museum Cao en Fair Practice Code

Het gebruik van de Museum Cao blijft toenemen, net als invulling van de Fair Practice Code. In termen van het aantal voltijdequivalente banen valt 57% van de werknemers in 2019 onder de Museum Cao, tegen 51% in 2014 (figuur 5.5). Daarnaast volgt 24% van de werknemers een andere cao of overheidsregeling.

De Museumvereniging onderschrijft de Fair Practice Code en streeft ernaar dat fatsoenlijk belonen de norm wordt bij musea. Niet alle musea beschikken op dit moment echter over voldoende middelen om de Fair Practice Code toe te passen. Dat geldt het sterkst voor de kleinere musea, die vaak rode cijfers schrijven (hoofdstuk 6) en minder vaak de Museum Cao kunnen volgen. Toepassing van de Fair Practice Code bij alle musea vergt in 2021 in totaal een bedrag van minimaal 14 miljoen euro (3% van de personeelskosten).

Figuur 5.5: Marktaandeel van de Museum Cao, 2014-2019*

- Museum Cao
- Andere cao's e.d.
- Eigen arbeidsvoorwaardenregeling
- Arbidsvoorwaarden onbekend

* Bij musea met personeel in loondienst

6\

Financiën

Eigen inkomsten gelijk aan subsidies

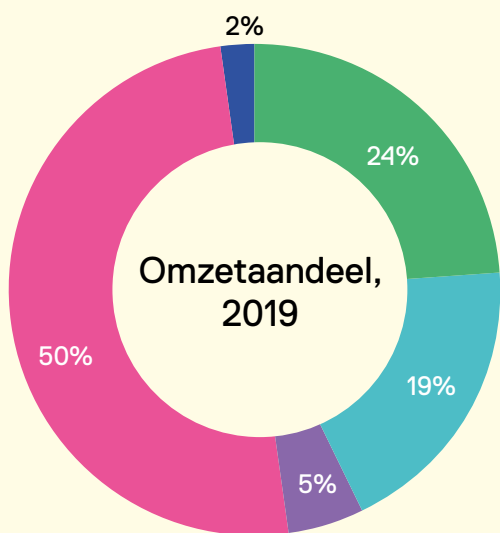
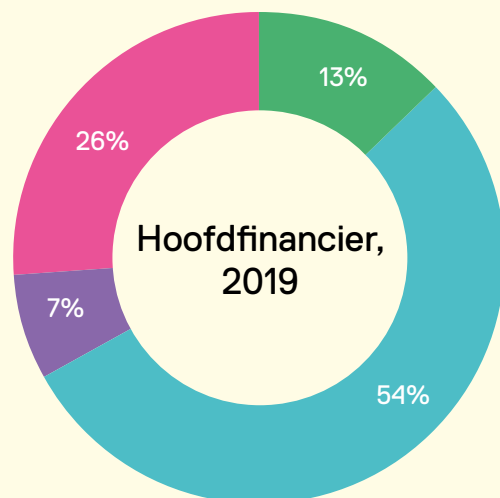
De totale omzet van musea is in 2019 met 50 miljoen euro gestegen tot bijna 1,1 miljard euro. Vooral de eigen inkomsten, die met 37 miljoen euro (= 7,4%) zijn toegenomen, hebben aan deze stijging bijgedragen. Daardoor bestaat de helft van de omzet van musea uit eigen inkomsten. De overheidssubsidies zijn in 2019 per saldo met slechts 13 miljoen euro (= 2,5%) gestegen, vooral omdat de subsidies van het Rijk met bijna 20 miljoen euro zijn gedaald. Daar staat onder andere tegenover dat de gemeentelijke subsidies – na een jarenlange daling – in 2019 met 26 miljoen euro zijn toegenomen.

In 2019 bedragen de totale kosten van musea 1,1 miljard euro. De kosten zijn in dat jaar sterker gestegen dan de totale omzet: 76 miljoen euro versus 50 miljoen euro. Het resultaat uit de gewone bedrijfsvoering van alle musea samen pakt mede daardoor negatief uit: -23 miljoen euro.

Financiering

Ruim de helft van de Nederlandse musea heeft in 2019 gemeenten als belangrijkste subsidiegever. De bijdrage van gemeenten aan de totale omzet is beduidend kleiner: 19% (figuur 6.1). Met een bijdrage van 254 miljoen euro (24% van de omzet) is het Rijk de belangrijkste subsidiegever op nationaal niveau, hoewel de bijdrage van het Rijk in 2019 met bijna 20 miljoen euro is gedaald. Na het Rijk volgen de gemeenten met een bijdrage van 203 miljoen euro. De overige subsidiebedragen zijn relatief beperkt.

Figuur 6.1: Musea naar hoofdfinancier en financiering naar omzet, 2019

- Rijk
- Gemeente
- Provincie
- Particulier
- Overheidsfondsen en Europa

Tabel 6.1: Musea naar type collectie en hoofdfinancier, 2019 (aandelen in %)*

Hoofd-financier	Geschie-den	Kunst	Bedrijf, wetenschap en techniek	Natuur-historie	Volken-kunde	Totaal
Rijk	12	16	21	8	17	13
Gemeente	57	57	26	50	50	54
Provincie	8	3	5	12	0	7
Particulier	23	25	49	31	33	26
Totaal	100	100	100	100	100	100

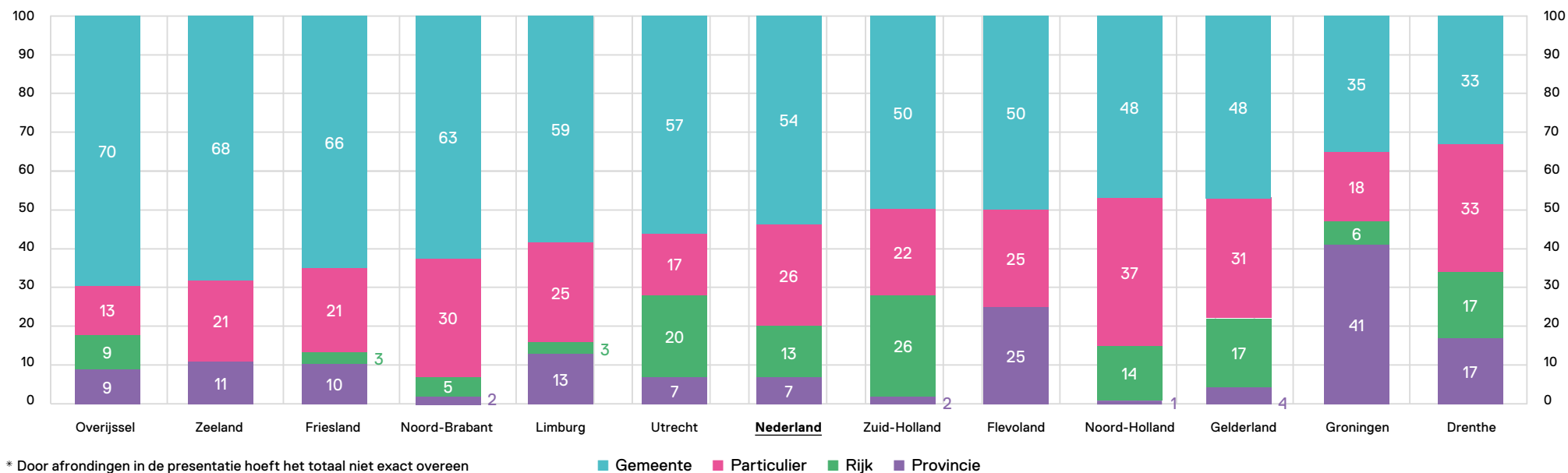
* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

De eigen inkomsten zijn verreweg de belangrijkste financieringsbron van musea en bedragen in 2019 536 miljoen euro (50%). Het belang van de eigen inkomsten is vooral groot bij musea voor bedrijf, wetenschap en techniek. Bij die musea is de rol van de gemeenten als belangrijkste financier aanzienlijk kleiner dan bij de andere typen musea (tabel 6.1).

In alle provincies spelen gemeenten een grote rol als belangrijkste financier van musea, vooral in Overijssel, Zeeland en Friesland, en veel minder in Groningen en Drenthe (figuur 6.2). In Groningen en Flevoland is het belang van de provincie als hoofdfinancier van musea het grootste en in Zuid-Holland, Noord-Brabant en Noord-Holland verwaarloosbaar.

De rol van het Rijk als hoofdfinancier van individuele musea is in de meeste provincies beperkt, behalve in Zuid-Holland en Utrecht. De provincies Noord-Holland, Drenthe en Noord-Brabant tellen naar verhouding veel musea waar de particuliere sector de belangrijkste financier is.

Figuur 6.2: Musea naar hoofdfinancier per provincie, 2019 (aandelen per provincie in %)

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Tabel 6.2: Samenstelling van de omzet van musea, 2019*

		Bedragen (x 1 mln. euro)	Aandeel (in %)
Omzet	Subsidie	528	50
	Eigen inkomsten	536	50
	Totale omzet	1.064	100
Subsidies	Rijk	254	48
	Gemeente	203	38
	Provincie	49	9
	Overheidsfondsen en Europa	21	4
	Totaal subsidies	528	100
Eigen inkomsten	Entree	249	46
	Horeca en winkel	88	16
	Sponsoring	25	5
	Overige activiteiten	74	14
	Private fondsen	68	13
	Giften	32	6
	Totaal eigen inkomsten	536	100

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

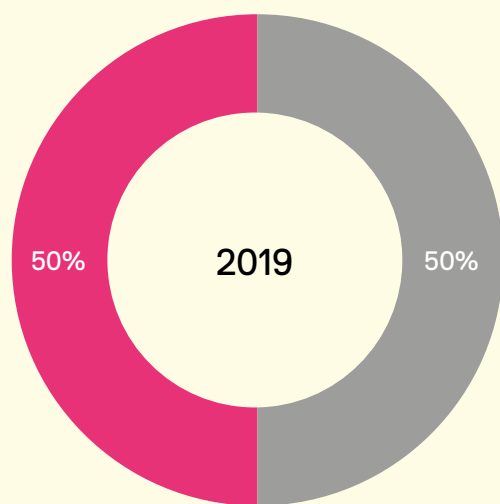
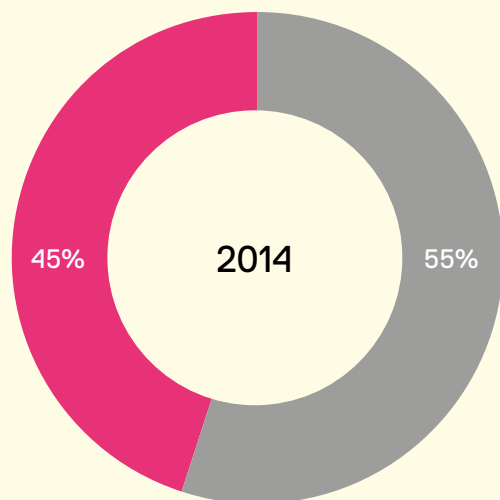
Omzet

De totale omzet van musea is met bijna 1,1 miljard euro in 2019 iets hoger dan in 2018. De eigen inkomsten dragen in 2019 ruim 50% bij aan de omzet (tabel 6.2). De bijdrage van het Rijk, de gemeenten, de provincies en de overheidsfondsen (inclusief Europa) is goed voor de overige 50%. In 2014 was dat nog 55% (figuur 6.3).

De overheidssubsidies zijn in 2019 per saldo met 13 miljoen euro toegenomen, ondanks een daling van de subsidies van het Rijk. De trends in de subsidies en de eigen inkomsten lopen in de periode 2014-2019 uiteen (figuur 6.4). Na 2015 stijgen de subsidies vrijwel niet en onvoldoende om de inflatie te compenseren.

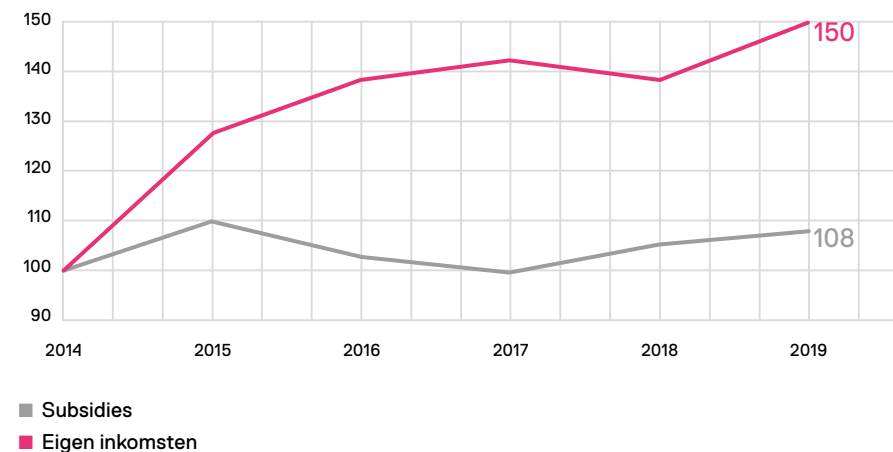
Daar staat tegenover dat de eigen inkomsten van musea tussen 2014 en 2019 in totaal met 50% zijn gestegen. Daardoor is de totale omzet van musea in deze periode per saldo met 17% toegenomen. In 2019 stijgen de eigen inkomsten over de hele linie (in totaal met 37 miljoen euro).

Figuur 6.3: Eigen inkomsten en subsidies, 2014-2019
(aandelen in %)

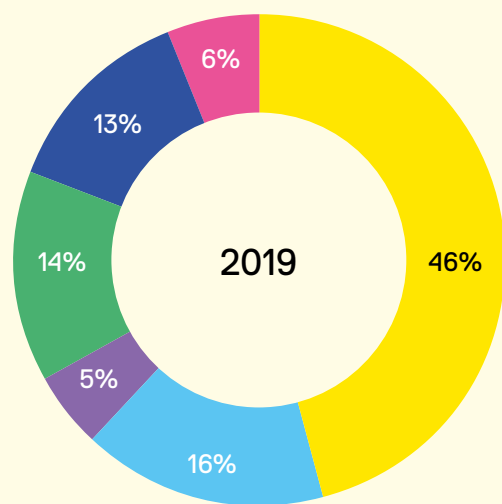
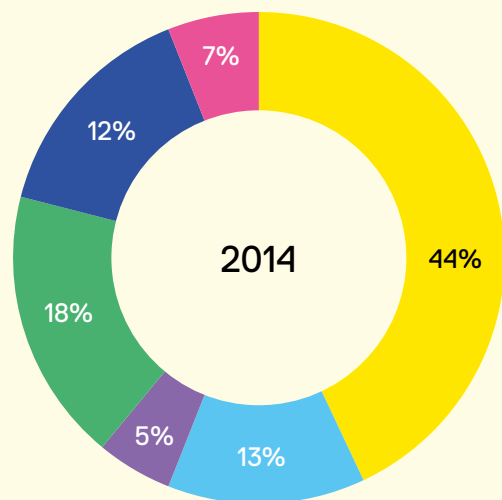
■ Subsidies
■ Eigen inkomsten

Figuur 6.4 Trends in subsidies en eigen inkomsten, 2014-2019 (indexcijfers met 2014 = 100)

Ondanks de per saldo nauwelijks gestegen subsidies weten musea in de periode 2014-2019 een enorme stijging van het aantal bezoeken te realiseren. Mede daardoor daalt de subsidie per bezoek tussen 2014 en 2019 met 16%. De eigen inkomsten per bezoek blijven de laatste jaren redelijk stabiel rond 16 euro, omdat de eigen inkomsten en het aantal bezoeken in de tijd min of meer gelijk oplopen.

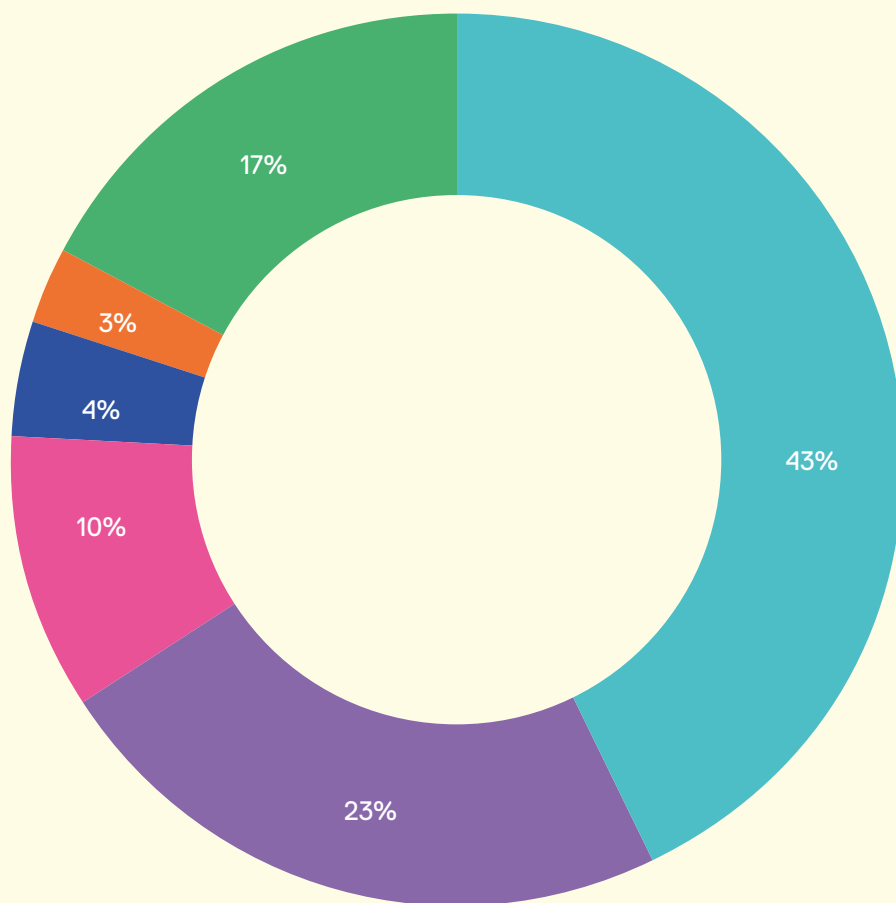
Figuur 6.5: Samenstelling van de eigen inkomsten, 2014-2019 (aandelen in %)

- Entreegelden
- Horeca en winkel
- Sponsoring
- Overige activiteiten
- Private fondsen
- Giften

De eigen inkomsten van musea bestaan voor het grootste deel (46%) uit entreegelden, inclusief de bezoeker vergoeding van de Museumkaart (figuur 6.5). Door hogere entreprijzen en meer bezoek zijn de inkomsten uit entreegelden, en de horeca en winkel tussen 2014 en 2019 in totaal met respectievelijk 38% (= 6,6% per jaar) en 64% (= 10,3% per jaar) gestegen. Daardoor is het relatieve belang van de entreegelden en de inkomsten uit horeca en winkel tussen 2014 en 2019 toegenomen.

Figuur 6.6: Samenstelling van de kosten, 2019
(aandelen in %)

- Personeelskosten
- Huisvesting
- Tentoonstellingskosten
- Aankoopkosten
- Inkoopkosten
- Overige bedrijfsvoering

Kosten

De totale kosten zijn in 2019 met 76 miljoen euro gestegen tot een niveau van bijna 1,1 miljard euro. Tussen 2014 en 2019 zijn de kosten in totaal met 22% gestegen. Dat is beduidend sneller dan de groei van de omzet, die in diezelfde periode met 17% is toegenomen. De aandelen van de verschillende kostenposten blijven in de tijd nagenoeg onveranderd en bestaan evenals in voorgaande jaren voor twee derde uit personeels- en huisvestingskosten (figuur 6.6 en tabel 6.3).

Tabel 6.3: Samenstelling van de kosten van musea, 2019*

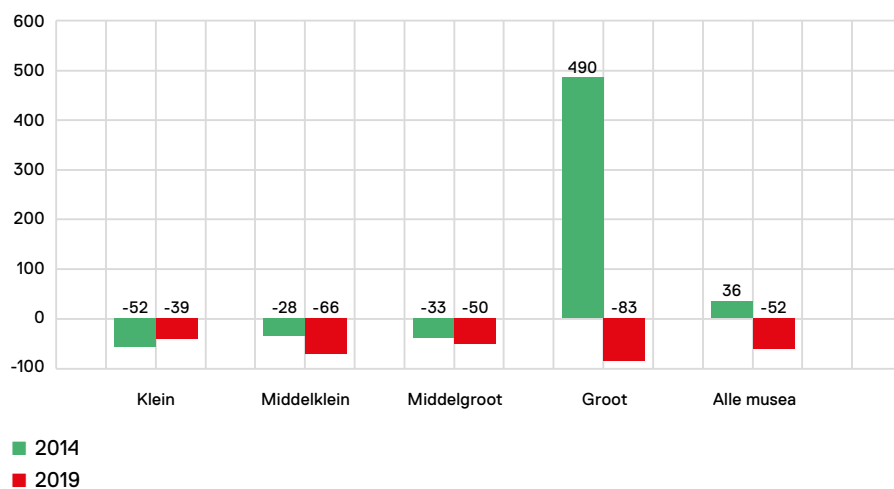
Kosten	Bedragen (x 1 mln. euro)	Aandeel (in %)
Personeelskosten	463	43
Huisvestingskosten (inclusief afschrijvingen)	248	23
Tentoonstellingskosten	107	10
Aankoopkosten	48	4
Inkoop horeca en winkel	38	3
Overige bedrijfsvoering	183	17
Totaal kosten	1.087	100

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Exploitatie

De totale kosten van musea zijn in 2019 sneller gestegen dan de omzet. De gezamenlijke musea hebben daardoor in 2019 een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering van 23 miljoen euro (gemiddeld bijna 52.000 euro per museum). In dat jaar kampt in totaal 47% van de musea met een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering. Dat is een onwenselijke situatie. Zelfs de grote musea schrijven in 2019 gemiddeld rode cijfers, terwijl ze in 2014 nog een fors positief resultaat scoorden (figuur 6.7).

Figuur 6.7: Gemiddeld resultaat uit de gewone bedrijfsvoering van musea naar grootteklasse, 2014-2019 (x 1.000 euro's)

De kleine musea – met een omzet tot 400.000 euro – realiseren in 2019 een negatief resultaat van gemiddeld 39.000 euro. In totaal heeft 43% van de kleine musea in 2019 een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering. Van de middelkleine musea, met een omzet van 400.000 tot 800.000 euro, schrijft 51% van de musea in 2019 rode cijfers. Gemiddeld kampen ze met een negatief resultaat van 66.000 euro. De middelgrote musea – met een omzet tussen 800.000 en 3,2 miljoen euro – realiseren in 2019 gemiddeld een negatief resultaat van 50.000 euro. 55% van deze groep musea ervaart een negatief resultaat. Grote musea – met een omzet van 3,2 miljoen euro en meer – hebben in 2019 een negatief resultaat van gemiddeld 83.000 euro. Dat is een aanmerkelijke verslechtering ten opzichte van 2014, toen deze groep musea nog zwarte cijfers schreef. Van de grote musea opereert 46% in 2019 in de rode cijfers.

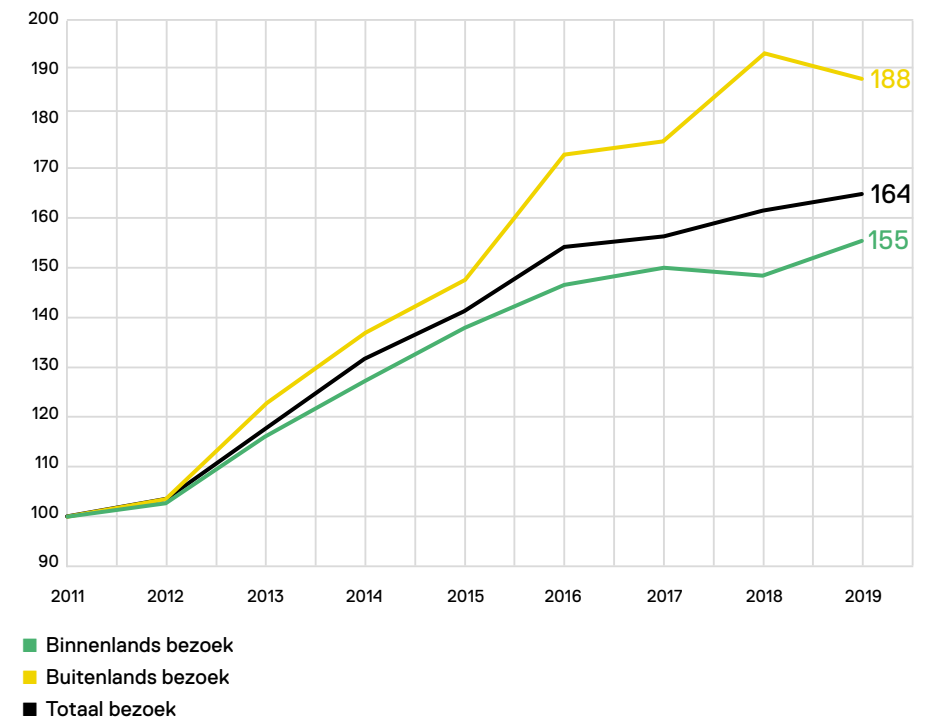
Afscheid van een tijdperk

Terugblik

Museumcijfers 2019 markeert het einde van een tijdperk. In 2020 en waarschijnlijk ook in 2021 zullen de bezoekaantallen en de eigen inkomsten van musea niet langer in het tempo stijgen dat we dit decennium gewend waren. Met het oog op de nabije toekomst is het goed om nog eens kort terug te kijken vanaf de eerste editie van Museumcijfers, met cijfers over 2011.

Tussen 2011 en 2019 is het aantal museumbezoeken toegenomen van nog geen 20 miljoen in 2011 naar bijna 33 miljoen. Uitgedrukt in procenten is het aantal bezoeken in die periode in totaal met 64% (= 6,4% per jaar) gestegen (figuur 7.1).

Figuur 7.1: Trends in het aantal museumbezoeken, 2011-2019 (indexcijfers met 2011 = 100)

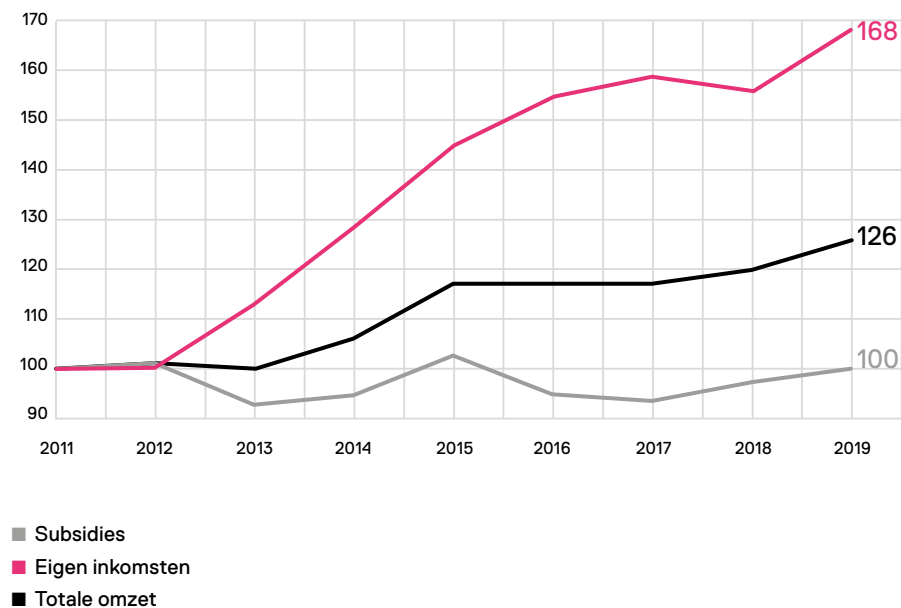
Vooraf het aantal buitenlandse bezoeken is tussen 2011 en 2019 sterk gegroeid, in totaal met 88% (8,2% per jaar). In deze periode nam het aantal buitenlandse toeristen in totaal toe met ruim 70% (6,9% per jaar). Daardoor worden in 2019 bijna 5 miljoen meer buitenlandse bezoeken aan Nederlandse musea afgelegd dan in 2011. Ondanks de tragere stijging van het binnenlands bezoek bestaat in 2019 69% van het museumbezoek uit binnenlands bezoek.

7\ Afscheid van een tijdperk

De Museumkaart heeft eveneens sterk bijgedragen aan de groei van het (binnenlands) museumbezoek. Het aantal Museumkaarthouders is gestegen van 800.000 in 2011 tot 1,4 miljoen in 2019. Samen brengen de Museumkaarthouders in 2019 ruim 9 miljoen bezoeken aan musea. Dat zijn er 5 miljoen meer dan in 2011. Het bezoek van kaarthouders is daarmee verantwoordelijk voor twee derde van de groei van het binnenlands museumbezoek tussen 2011 en 2019.

De eigen inkomsten van musea zijn fors gestegen van 319 miljoen euro in 2011 tot 536 miljoen euro in 2019, vooral door een sterke groei van de inkomsten uit entreegelden, horeca en winkel. Dat is een toename van de eigen inkomsten met maar liefst 217 miljoen euro (in totaal 68%, of 6,7% per jaar). De overheidssubsidies bevinden zich in 2019 nog steeds op het niveau van 2011 en zijn – ondanks 12% inflatie in de afgelopen acht jaar – niet gestegen (figuur 7.2). Door de uiteenlopende ontwikkeling van de eigen inkomsten en de overheidssubsidies is het aandeel van de eigen inkomsten in de museale omzet opgelopen van 38% in 2011 naar 50% in 2019.

Figuur 7.2: Trends in de inkomsten van musea, 2011-2019 (indexcijfers met 2011 = 100)

Het eerste halfjaar van 2020

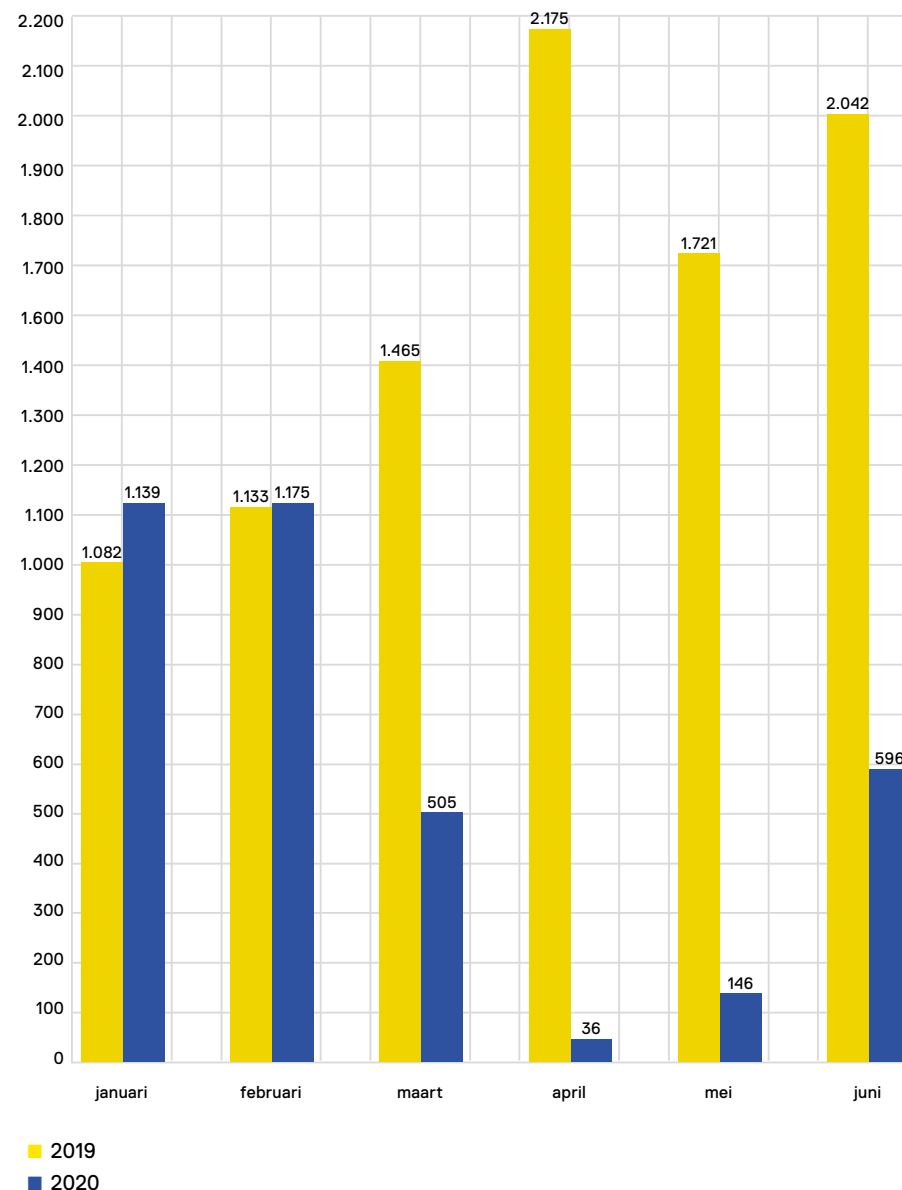
De afgelopen acht jaren zijn gekenmerkt door een enorme groei van het aantal museumbezoeken, vooral door een forse toename van het buitenlands bezoek en het bezoek van Museumkaarthouders. Mede daardoor zijn ook de eigen inkomsten sterk gestegen. Die trends komen in 2020 abrupt ten einde.

7\ Afscheid van een tijdperk

In 2020 is de financiële situatie van musea en andere culturele instellingen door de coronacrisis sterk verslechterd. Op dit moment zijn nog niet alle cijfers beschikbaar voor een totaalbeeld, maar een aantal ontwikkelingen is al duidelijk. Allereerst is het aantal buitenlandse toeristen het eerste halfjaar van 2020 met 6,0 miljoen (63%) gekrompen ten opzichte van dezelfde periode in 2019 (figuur 7.3). Vooral in het tweede kwartaal vond een dramatische terugval van het toerisme plaats, omdat onder andere toeristen van buiten Europa door reisbeperkingen geheel wegbleven. Vergeleken met het tweede kwartaal van 2019 kwamen er 5,2 miljoen minder buitenlandse toeristen, een daling van 87%. In de provincie Noord-Holland – in 2019 goed voor ruim driekwart van het totale buitenlands museumbezoek – is de daling van het buitenlands toerisme nog beduidend groter. Daardoor is het buitenlands museumbezoek in het tweede kwartaal van 2020 bijna volledig weggevallen en gedurende het gehele eerste halfjaar met driekwart afgenomen. Dat zijn 3,6 miljoen minder buitenlandse museumbezoeken in het eerste halfjaar van 2020 dan in 2019.

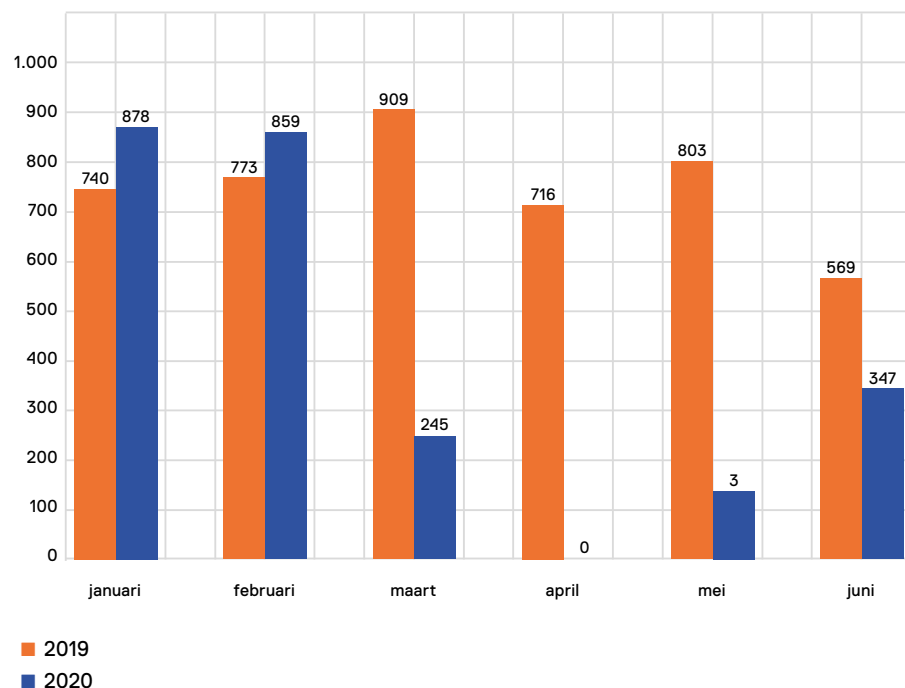
* Buitenlandse gasten in alle hotels, motels, pensions, appartementen met hoteldienstverlening, jeugd-accommodaties en bed & breakfasts met ten minste 5 slaapplaatsen, op alle kampeerterreinen met minimaal 4 toeristische standplaatsen en op huisjesterreinen en in groepsaccommodaties met ten minste 10 slaapplaatsen (Bron: CBS).

Figuur 7.3: Aantal buitenlandse toeristen (× 1.000)* in het eerste halfjaar van 2019 en 2020

7\ Afscheid van een tijdperk

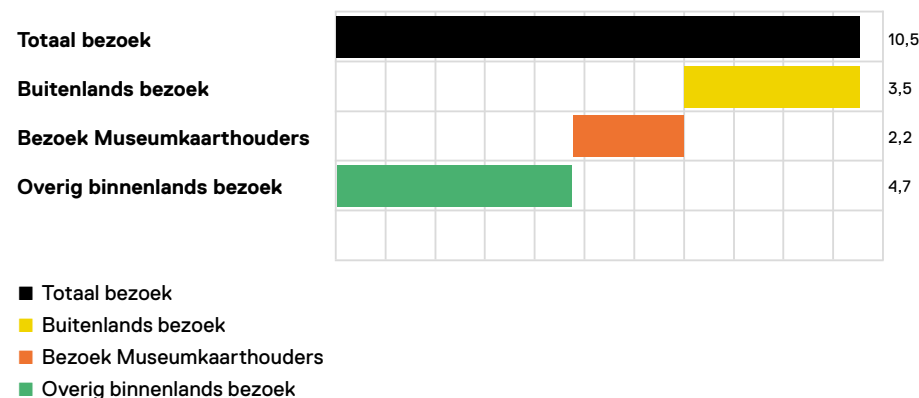
Figuur 7.4: Aantal bezoeken van Museumkaarthouders (x 1.000)* in het eerste halfjaar van 2019 en 2020

Naast het buitenlands museumbezoek is ook het bezoek van Museumkaarthouders een belangrijke pijler van het museumbezoek. Samen namen beide publieksgroepen in 2019 59% van het totale museumbezoek voor hun rekening. Ook het bezoek van Museumkaarthouders is in het tweede kwartaal van 2020 sterk teruggelopen ten opzichte van het tweede kwartaal van 2019 (figuur 7.4).

Het bezoek van Museumkaarthouders daalt in het tweede kwartaal door tijdelijke sluitingen van musea en de andere coronamaatregelen met maar liefst 83% (1,7 miljoen bezoeken). Vooral ouderen blijven weg. In het eerste halfjaar brengen Museumkaarthouders in totaal bijna 2,2 miljoen (48%) minder bezoeken dan in dezelfde periode in 2019, ondanks relatief hoge bezoekcijfers in de maanden januari en februari van 2020. Het overige binnenlands museumbezoek is in het eerste halfjaar van 2020 ongeveer anderhalf keer zo sterk afgenomen als het bezoek van Museumkaarthouders. Dat komt neer op een daling van nog eens 4,7 miljoen bezoeken. Het museumbezoek van de drie publieksgroepen samen daalt in het eerste halfjaar in totaal met 10,5 miljoen ten opzichte van 2019 (figuur 7.5).

Figuur 7.5: Samenvattend overzicht daling van het museumbezoek (x 1 mln.) in het eerste halfjaar van 2020

7\ Afscheid van een tijdperk

De omvangrijke daling van het aantal museumbezoeken heeft grote gevolgen voor de eigen inkomsten van musea. De inkomsten uit entreegelden, horeca, winkel en overige activiteiten, zoals verhuur en bijzondere evenementen, bedroegen in het eerste halfjaar van 2019 206 miljoen euro en waren samen goed voor 77% van de eigen inkomsten. Deze inkomsten lopen in het eerste halfjaar van 2020 naar evenredigheid met de bezoekdaling terug. Het verlies aan eigen inkomsten bedraagt minimaal 133 miljoen euro. Dat bedrag kan verder oplopen als sponsors, private fondsen en andere partijen zich terugtrekken.

Vooruitblik

Een vooruitblik is met onzekerheden omgeven. Het risico bestaat dat er in het najaar een tweede coronagolf plaatsvindt. Ook is nu nog niet bekend welke maatregelen de overheden dit najaar gaan treffen om de gevolgen van de coronacrisis te beheersen. Wel is duidelijk dat de anderhalvemeter-samenleving voorlopig de norm blijft. Musea zullen hiermee rekening moeten blijven houden. De gevolgen daarvan lopen – afhankelijk van de gebouwensituatie en de lokale omstandigheden – uiteen voor de verschillende musea. Alle musea moeten echter anticiperen op een forse daling van het aantal bezoeken. Daarom hebben musea de programmering van hun tentoonstellingen aangepast. Buitenlandse toeristen zullen grotendeels wegblijven door reis-

beperkingen en de economische gevolgen van de coronacrisis. Dat er in de zomervakantie meer Nederlanders in eigen land op vakantie gaan en dan soms een museum bezoeken, biedt onvoldoende compensatie voor het grotendeels weggefallen bezoek van buitenlandse toeristen.

Gezien deze weinig florissante vooruitzichten verwachten we dat musea het tweede halfjaar slechts 20 à 25% van het bezoek trekken dat zij in dezelfde periode van 2019 hebben ontvangen. Uitgaande van een percentage van 20 daalt het aantal bezoeken in het tweede halfjaar van 2020 met bijna 13,4 miljoen naar een niveau van ruim 3,3 miljoen bezoeken. Dat leidt tot een verlies aan inkomsten uit entreegelden, horeca, winkel en overige activiteiten van 169 miljoen euro. Mogelijk vallen aanvullend ook inkomsten van sponsors, private fondsen en andere partijen weg. Dat blijft in de berekeningen buiten beschouwing.

7\ Afscheid van een tijdperk

Tabel 7.1 Vergelijking aantal bezoeken en eigen inkomsten, 2019 en 2020

	Realisatie 2019	Prognose 2020	Daling 2020
Bezoeken (x 1 mln.)	32,6	8,7	-23,9
Eigen inkomsten (x 1 mln. euro)	536	234	-302

Als resultaat van de ontwikkelingen in het eerste en het tweede halfjaar van 2020 neemt het totale aantal museumbezoeken in 2020 met bijna 24 miljoen af tot een niveau van iets meer dan een kwart van het aantal bezoeken in 2019 (tabel 7.1). De eigen inkomsten halveren ruimschoots ten opzichte van 2019.

De vooruitzichten voor 2021 en latere jaren zijn onzeker. Het verloop van de coronacrisis blijkt grillig en onvoorspelbaar. De museumsector wordt daardoor langdurig en fors geraakt. Vooruitlopend op het advies van de Raad voor Cultuur om weerbaar en wendbaar door de crisis te komen, trekken we de conclusie dat de aantallen bezoeken en de eigen inkomsten van 2019 voorlopig tot het verleden behoren. De cijfers voor 2020 uit deze versie van Museumcijfers zijn op dit moment de beste indicatie voor het jaar 2021.

Colofon

Copyright

Museumcijfers 2019 is een uitgave van Stichting Museana, Stichting Museumkaart en de Museumvereniging.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Disclaimer

Ondanks de zorgvuldigheid waarmee Museumcijfers 2019 tot stand is gebracht, kunnen Stichting Museana, Stichting Museumkaart en Museumvereniging geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Databewerking: Eric Verhoog (ABF Research, Delft)

Analyse: René Goudriaan en Drian van der Woude (SiRM, Utrecht)

Samenstelling: Mirjam Moll, Lodewijk Kuiper, Janneke Visser, Hanna Marije Booij (Museumvereniging, Amsterdam)

Tekstredactie: Kasper van Noppen (Kasperschrijft.nl, Amsterdam)

Vormgeving: def. (def.nl, Amsterdam)

September 2020

Museumvereniging in samenwerking met Stichting Museana

Postbus 2975

1000 CZ Amsterdam

Telefoon 020-5512900

info@museumvereniging.nl

Nederlandse musea

ABC Haarlem	Feyenoord Museum	Ikonenmuseum Kampen	Mondriaanhuis
Agrarisch Museum Westerhem	Flessenscheepjismuseum	Industrieel Museum Zeeland	MOW Museum de Oude Wolden
Airborne Museum 'Hartenstein'	Flipje en Streekmuseum Tiel	Internationaal Klompenmuseum	MU Eindhoven
Allard Pierson Museum	Florence Nightingale Instituut	Japanmuseum SieboldHuis	Multatuli Museum
Amsterdam Museum	Foam Fotografiemuseum Amsterdam	Joods Cultureel Kwartier	Musea Zutphen
Amsterdam Pipe Museum	Forteiland Pampus	Jopie Huisman Museum	Museum
Anne Frank Huis	Frans Hals Museum De Hallen Haarlem	KAdE, Kunsthal in Amersfoort	Museum aan het Vrijthof
Anton Pieck Museum	Fries Landbouw Museum	Kasteel Amerongen	Museum Abdijkerk
Appel Arts Centre	Fries Museum	Kasteel De Haar	Museum Arnhem
Aviodrome	Fries Scheepvaart Museum	Kasteel Duivenvoorde	Museum Beelden aan Zee
BAK, Basis voor Actuele Kunst	Fruiteeltmuseum	Kasteel Heeswijk	Museum Belvédère
Bakkerijmuseum De Oude Bakkerij	Gelders Geologisch Museum	Kasteel Hoensbroek	Museum Boijmans Van Beuningen
Beeldende Kunst Middelburg	Gem. Archeologisch Museum Aardenburg	Kasteel Huis Bergh	Museum Bredius
Belasting & Douane Museum	Gemeentemuseum Het Land van Thorn	Kasteel Keukenhof	Museum BroekerVeiling
Belfort Museum Sluis	Gemeentemuseum Jacob van Horne Weert	Kasteel Museum Sypsteyn	Museum Bronbeek
Betje Wolff Museum	Geniemuseum	Kasteel Radboud	Museum Bussemakerhuis Borne
Bevrijdingsmuseum Zeeland	GeoFort	Kasteel van Valkenburg	Museum Buurtspoorweg
Biesbosch MuseumEiland	Geologisch Museum Hoffland	Katwijks Museum	Museum Catharijneconvent
Boerderijmuseum "De Bovenstreek"	Gorcums Museum/Gem.Gorinchem	Kazemattenmuseum Kornwerderzand	Museum Collectie Brands
Bonnefantenmuseum	Graafs Museum	Kempenmuseum De Acht Zaligheden	Museum de Buitenplaats
Boomkwekerijmuseum	GRID Grafisch Museum Groningen	Keramiëkcultuur Tiendschuur Tegelen	Museum de Fundatie
Botanische Tuin De Kruidhof	Groninger Museum	Keramiëkcultuur Prinsessehof	Museum de Heksenwaag
Botanische Tuin TU Delft	Grote Sint Laurenskerk Alkmaar	Kijk- en Luistermuseum	Museum de Kantfabriek
Botanische Tuinen Utrecht	Haags Historisch Museum	Koninklijk Eise Eisinga Planetarium	Museum De Koperen Knop
Brabants Museum Oud Oosterhout	Haarlemmermeeremuseum De Cruquius	Koninklijk Paleis Amsterdam	Museum De Lakenhal
Buitenplaats Kasteel Wijlre	Hannemahuis	Kranenburgh	Museum De Locht Limburg
Bureau Europa	Heiligenbeeldenmuseum	Krölller-Müller Museum	Museum De Looierij
Centraal Museum	Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Kunstfort bij Vijfhuizen	Museum 'De Roos'
Chabot Museum	Hermitage Amsterdam	Kunsthal Rotterdam	Museum 'De Tien Malen'
Cobra Museum	Het Dordts Patriciërshuis	Kunstmuseum Den Haag	Museum De Vier Quartieren
CODA / Cultuur Onder Dak Apeldoorn	Het Hof van Nederland	Kunstvereniging Diepenheim	Museum De Voorde
Comenius Museum	Het Hollands Kaasmuseum	Kunstwerk! Liemers Museum	Museum De Waag
COMM	Het Klederdracht Museum	Landgoed Fraaylemaborg	Museum De Wemme
Continium discovery center	Het Nederlands Vestingmuseum	Landgoed Verhildersum	Museum De Wieger
Cube Design Museum	Het Nieuwe Instituut	Leudal Museum	Museum De Zwarte Tulp
Cultureel Erfgoed Het Warenhuis	Het Noordbrabants Museum	Limburgs Museum	Museum Dokkum
Cuypershuis	Het Scheepvaartmuseum	Literatuurmuseum/Kinderboekenmuseum	Museum Dorstad
DAF Museum	Het Spinozahuis	Louis Couperus Museum	Museum Drachten
De Bastei	Het Sterkenhuis	Louwman Museum	Museum Elburg
De Domijnen	Hildo Krop Museum	Marechausseemuseum	Museum Flehite
De Museumfabriek	Historiehuis Roermond	Marie Tak van Poortvliet Museum	Museum Geelvinck
De Pont Museum voor Hedendaagse Kunst	Historisch Museum De Bevelanden	Marinemuseum	Museum Gevangenpoort
Design Museum Den Bosch	Historisch Museum De Casteelse Poort	Mariniersmuseum	Museum Giethoorn 't Olde Maat Uus
Diamant Museum Amsterdam	Historisch Museum De Schepher	Maritiem Museum Rotterdam	Museum Gouda
Dolhuys, Museum van de geest	Historisch Museum Den Briel	Marker Museum	Museum Haarlem
Dordrechts Museum	Historisch Museum Ede	Markiezenhof, gem. Bergen op Zoom	Museum Heerenveen
Drents Museum	Historische Tuin Aalsmeer	Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur	Museum Helmond
Drukkerijmuseum Meppel	Hortus Botanicus Leiden	Mauritshuis	Museum Hengelo
Ecomare	Huis Doorn	Melmuseum Exploitatie B.V.	Museum Het Bolwerk
Edams Museum	Huis Marseille, Museum voor Fotografie	Micropia	Museum Het Grachtenhuis
Elisabeth Weeshuis Museum	Huis van Gijn	MIJ Museum IJsselstein	Museum Het Oude Raadhuis Urk
Embassy of the Freemind	Huizer Museum	Miramar Zeemuseum	Museum Het Pakhuis
Erfgoedcentrum Tongerlohuys	Humanity House	Missiemuseum Steyl	Museum het Petershuis
Erfgoedpark Batavialand	Hunebedcentrum	Molenmuseum De Valk	Museum Het Rembrandthuis
EYE Filmmuseum	Huygens Hofwijck	Molenmuseum De Wachter	Museum Het Schip, Amsterdamse School

Nederlandse musea

Museum Het Valkhof	Museum Veenendaal	Observeum Museum & Sterrenwacht	Stichting Oyfo
Museum Hilversum	Museum Veere	Oorlogsmuseum Overloon	Stichting Streekmuseum Elsloo
Museum Hindeloopen	Museum Vekemans	Openbaar Vervoer & Speelgoed Museum	Stichting tot Behoud van den Doornenburg
Museum Hoeksche Waard	Museum Vlaardingen	Doetinchem	Stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen
Museum In 't Houten Huis	Museum voor anatomie en pathologie	Openluchtmuseum / Themapark De Spitkeet	Stichting West
Museum Jan Cunen	Museum Waelstee	Openluchtmuseum Eynderhoof	Stoomtrein Katwijk Leiden
Museum Jan Heestershuis	Museum Weesp	Openluchtmuseum Het Hoogeland	Streek & Landbouwmuseum Goemanzorg
Museum Jan van der Togt	Museum Wierdenland Ezinge	Openluchtmuseum Ootmarsum	Streekmuseum "De Meestooft"
Museum Joure	Museum Zaanse Tijd	Oude Kerk	Streekmuseum Etten + Leur
Museum Kaap Skil	Museumpark Archeon	Oudheidkamer Texel	Streekmuseum Krimpenerwaard
Museum Kasteel Wijchen	Museumpark Orientalis	Outsider Art Museum	Streekmuseum Stevensweert Ohé en Laak
Museum Kennemerland	Museumstoomtram Hoorn-Medemblik	Paleis Het Loo Nationaal Museum	't Fiskershúske
Museum Kinderwereld	Muzee Scheveningen	Panorama Mesdag	Tassenmuseum Hendrikje
Museum Klok & Peel	Muzeeaquarium Delfzijl	Philips museum	TENT Stichting Centrum Beeldende Kunst
Museum Klooster Ter Apel	Nationaal Archief	Pieter Vermeulen Museum	TextielMuseum
Museum Krona	Nationaal Baggermuseum	preHistorisch Dorp	Teylers Museum
Museum Lunteren	Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945	Purmerends Museum	Thermenmuseum
Museum Maassluis	Nationaal Biermuseum De Boom	Rijksmuseum Amsterdam	Titus Brandsma Museum
Museum Martena	Nationaal Gevangenis museum	Rijksmuseum Boerhaave	Touwmuseum 'De Baanschuur'
Museum Meermanno	Nationaal Jenevermuseum	Rijksmuseum Muiderslot	Trompenburg Tuinen & Arboretum
Museum Menkemaborg	Nationaal Militair Museum	Rijksmuseum Twenthe	Universiteitsmuseum Groningen
Museum Nairac	Nationaal Modelspoor Museum	Rijksmuseum van Oudheden	Universiteitsmuseum Utrecht
Museum Nederlandse Cavalerie	Nationaal Monument Kamp Vught	Rijssens Museum	Valkerij en Sigarenmakerij Museum
Museum Nienoord	Nationaal Museum van Wereldculturen	Schermer Molens Stichting	Van Abbemuseum
Museum Nijkerk	Nationaal Onderduikmuseum	Schoonewelle Mus. voor Natuur en Ambacht	Van Gogh Museum
Museum Noordwijk	Nationaal Onderwijsmuseum	SCHUNCK	Vechtstreek Museum
Museum Ons' Lieve Heer op Solder	Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers	Science Centre Delft	Veenkoloniaal Museum
Museum Opsterlân	Nationaal Sleepvaart Museum	Singer Laren	Veluws Museum Hagedoorns Plaatse
Museum Paul Tetar van Elven	Nationaal Tinnen Figuren Museum	Sint-Jan Gouda	Venrays Museum
Museum Paulina Bisdom van Vliet	Nationaal Veiligheidsinstituut	SLEM	Vereniging De Zaanse Molen
Museum Prinsenhof	Nationaal Vlaserij-Suikermuseum	Slot Zuulen	Verzetsmuseum Amsterdam
Museum Rijswijk	Nationaal Vlechtmuseum	Société Musée Lalique PaysBas	Verzetsmuseum Zuid-Holland
Museum Romeinse Katakomben	Nationale Stichting De Nieuwe Kerk	Space Expo	Vincent van GoghHuis
Museum Rotterdam	Natura Docet Wonderryck Twente	Speelgoed en Carnavalsmuseum Op Stelten	Visserijmuseum Breskens
Museum Schokland	Naturalis Biodiversity Center	Speelgoedmuseum Deventer	Visserijmuseum Zoutkamp
Museum Sjoel Elburg	Natuurhistorisch Museum Maastricht	Spoorwegmuseum	Voerman Museum
Museum Slager	Natuurhistorisch Museum Rotterdam	Stadhuismuseum Zierikzee	Volendams Museum
Museum Slot Loevestein	Natuurmuseum Brabant	Stadsarchief Amsterdam	Vrijmettelarij Museum
Museum Sloten	Natuurmuseum Fryslân	Stadsmuseum Almelo	Warkums Erfskip
Museum Spakenburg	Ned. Instituut voor Beeld en Geluid	Stadsmuseum Doetinchem	Waterlandsmuseum de Speeltoren
Museum Speelklok	Nederlands Artillerie Museum	Stadsmuseum Harderwijk	Waterliniemuseum Fort bij Vechten
Museum Stad Appingedam	Nederlands Bakkerijmuseum	Stadsmuseum Rhenen	Watersnoodmuseum
Museum Stads kasteel Zaltbommel	Nederlands Fotomuseum	Stadsmuseum Steenwijk	Wereldmuseum Rotterdam
Museum Sterrenwacht Sonnenborgh	Nederlands Openluchtmuseum	Stadsmuseum Woerden	Westfries Museum
Museum Swaensteyn	Nederlands Steendruk museum	Stedelijk Museum Alkmaar	Westlands Museum
Museum 't Behouden Huys	Nederlands Stoommachinemuseum	Stedelijk Museum Amsterdam	Witte de With Center for Contemporary Art
Museum 't Oude Slot	Nederlands Tegelmuseum	Stedelijk Museum Breda	Zaans Museum
Museum Terra Maris	Nederlands Volksbuurtmuseum	Stedelijk Museum Coevorden	Zandvoorts Museum
Museum Tot Zover	Nederlands Watermuseum	Stedelijk Museum Kampen	Zee- en Havenmuseum de Visserijschool
Museum Tromp's Huys	Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven	Stedelijk Museum Schiedam	Zeeuws Maritiem MuZEEum
Museum Valkenburg	Nederlands Zouavenmuseum	Stedelijk Museum Vianen	Zeeuws Museum
Museum van Bommel van Dam	NEMO Science Museum	Stichting Amelander Musea	Zoutmuseum
Museum van de 20e Eeuw	Nest Foundation	Stichting Glas	Zuiderzeemuseum
Museum van Egmond	Noordelijk Scheepvaartmuseum	Stichting Nationaal Orgelmuseum	Zwanenbroedershuis
Museum Van Loon	Noord-Veluws Museum	Stichting Oldenzaalse Musea	

Museumvereniging
in samenwerking met
Stichting Museana
Postbus 2975
1000 CZ Amsterdam

Telefoon 020-5512900
info@museumvereniging.nl

